

VKLADNÍ KNÍŽKY.

(Část druhá.)

6. V i n k u l a c e.

I. Jak z předešlých výkladů je patrné, je věřitelem úsporného vkladu čili na vkladní knížku vlastník této knížky a jen jemu má býti vklad vyplacen. Vedle toho je vkladní knížka zároveň papírem legitimačním, t. j. každý, kdo knížku předloží, je legitimován vkladem disponovati. Při tom klade zákon důležité omezení: *»není-li vklad vázán způsobem přípuštěným stanovami.* Vklady mohou býti vázány zejména *na podpis, heslo, průkazní lístek, nebo na okolnost, o níž je předem jisto, že nastati musí*« (§ 10 zák. č. 302/1920 Sb. z. a n.).

Vázanost, která je zde uvedena, je velmi různého druhu a přesahuje značně rozsah představy, kterou pravidelně spojujeme s názvem vinkulace vkladní knížky. *Těžiště předpisů spočívá v odkazu na stanovy,* které mohou určití další podmínky výplaty vkladů.³⁶⁾ Zákon neomezuje nijak stanovy a věta následující uvádí jen příklady, které jsou tak různorodé, že z nich můžeme souditi, že ústav má možnost ve svých stanovách zavésti různé druhy vázanosti vkladů. Správnými dohlédacími předpisy je tato volnost usměrněna, poněvadž stanovy jednotlivých peněžních ústavů podléhají schválení dohlédacích orgánů,³⁷⁾ ale to je s hlediska poměru majitele vkladní knížky a peněžního ústavu nerozhodné.

Tak neurčuje povahu vkladní knížky ani zákon sám o sobě, ani název »vkladní knížka«, nýbrž také stanovy ústavu. Tyto stanovy nemusí — také nebývají uvedeny — ve vkladní knížce. Z toho plyne důležitý důsledek, že se každý nabyvatel vkladní knížky má přesvědčiti, jaké povahy je ta ona vkladní knížka. Výše jsme uvedli, že nabyvatel vkladní knížky se má přesvědčiti, zda vklad, na nějž zní vkladní knížka, skutečně existuje. Zde musíme poukázati zase na stanovy. Vkladní knížka tím ovšem velice se odchyluje od dokonalé skriptury, jako je parciální dlužní úpis majiteli znějící.

Celkem možno zjistiti *dva druhy vázanosti vkladů:*

- a) co do lhůt výplaty vkladu, které ve stanovách bývají různě stanoveny i nad zákonnou omezenost výplaty úsporných vkladů,
- b) co do podmínek výplaty vkladu.

Předpisy stanov bývají dvojího druhu: jednak obsahují přímé předpisy, jednak obsahují jen předpisy rámcové, které delegují orgány peněžního ústavu ke sjednání předpisů zvláštních. V prvním případě tvoří stanovy legem contractus přímo a bezprostředně, ve druhém jen nepřímo, jsou-li

³⁶⁾ Na tuto otázku jsme již narazili v předchozí části, viz poznámku č. 31.

³⁷⁾ Pro spořitelny to plyne z ustanovení § 25 zák. č. 302/1920 Sb., u družstevních peněžních ústavů z ustanovení § 2, II. zák. č. 239/1924 Sb., u společností akciových a s ručením omezeným z § 3, I. c.

totiž provedeny ujednáním peněžního ústavu s majitelem vkladní knížky. Tento dvojí druh předpisů stanov může se vyskytovat jak v případech uvedených pod a), tak i v případech uvedených pod b).

Stanovy mívají někdy ustanovení, že představenstvo je oprávněno, ale není povinno zkoumati legitimaci majitele vkladní knížky.³⁸⁾ V rozhodnutí V á ž n ý č. 15.469 prohlásil n. s., že v takovém případě musí předložitel vkladní knížky — žádá-li to peněžní ústav — dokázati, že je oprávněn vklad vybrati. Ne zcela jasné je rozhodnutí V á ž n ý č. 15.691. Záložna měla také ve stanovách ustanovení, že je oprávněna zkoumati, zda předložitel vkladní knížky je oprávněn ke vkladu. V daném případě šlo o to, zda záložna mohla vklad složit k soudu, což soudy zamítly, rozhodnuvše, že předložitel byl oprávněn vklad vybrati. Odvolací soud uvedl: »Žalobkyně zároveň s knížkou obdržela potvrzení žalované (sc. záložny), že vkladní knížka není ničím vázána. Neměla proto žalobkyně žádných rozumných důvodů, aby ještě se dotazovala J. N., zda J. V. je oprávněn s vkladní knížkou disponovati. Jméno ve vkladní knížce je v praxi často vedlejší a vyskytuje se i jméno fiktivní. Proto první soud správně usoudil, že žalobkyně nabyla vkladní knížky bezelstně. Jestliže po odevzdání knížky žalobkyně se dozvěděla, že J. V. nemá práva s vkladní knížkou disponovati, nic to na věci nemění, stačí, že žalobkyně byla bezelstná v době, kdy vzala knížku v držení. Rovněž nic na věci nemění, vyšlo-li ve sporu na jevo, že J. N. jako vlastnice sporné knížky její výplatu zakázala, neboť nebylo prokázáno, že zákaz ten byl žalobkyni znám, když jí J. V. knížku odevzdal. Předpis zákonů č. 302/20 a č. 239/24 je nepochybně rázu donucovacího v tom, že nařizuje výplatu tomu, kdo vkladní knížku předloží i bez průkazu totožnosti. Dopouští ovšem zákon i vinkulační doložky, avšak tam, kde jich není, nařizuje výplatu.« Dovolací soud schválil důvody odvolacího soudu a dodal: »Vkladní knížka obsahuje sice výpis ze stanov žalovaného a v něm ustanovení, že představenstvo může, majíc obavu, že knížka není v pravých rukou t. j. v rukou vkladatele nebo jeho zákonného zástupce, vydání vkladu odepřít, ale pro to nebylo vzhledem k bezelstnosti důvodu, takže netřeba ani řešiti právní otázku, zda ustanovení, že představenstvo může, majíc obavu, že knížka není v pravých rukou, vydání vkladu odepřít, jest pokládati za vázání vkladu ve smyslu § 10 zák. č. 302/20.«

Naproti tomu máme rozhodnutí V á ž n ý č. 15.119, které stojí na opačném hledisku. Jde o stejnou výhradu ve stanovách jako v případech předcházejících. Odvolací soud (jehož důvody n. s. přijal za své), stojí na stanovisku, že třetí osoba, která jest v držení vkladní knížky, na níž není poznamenána žádná z výhrad, musí míti jistotu, že může knížku kdykoliv realizovati. Zde odvolací soud správně formuloval vkladní knížku jako listinu představující pohledávku. Myšlenku tuto rozvádí dále: »Žalovanému spolku nepřísluší, aby zkoumal, zda žalobkyně, jež se jako pravá držitelka vkladní knížky vykázála, byla podle právního poměru k tomu, od něhož knížku obdržela, také oprávněna vklad vybrati. Proti žalovanému spolku jest jen žalobkyně oprávněným věřitelem, žalovaný spolek není oprávněn dbáti zákazu výplaty původní majitelky vkladní knížky, žalované straně nezáleží na tom, zda jest žalobkyně řádnou držitelkou, stačí, že jest držitelkou (§ 1893 o. z. o.)« K tomu dodává n. s., že žalovaný nebyl ani oprávněn zkoumati právní poměr mezi vkladatelem a zástavním věřitelem. Zde n. s. postavil se na stanovisko právě opačné, než bylo uvedeno v předešlých dvou rozhodnutích, neboť odvolací soud, jehož důvody n. s. schválil, prohlásil, že stanovami nemůže býti měněn zákon a že ustanovení § 30 stanov, podle něhož představenstvo může odmítnouti vydání vkladu, má-li obavu, že vkladní knížka není v pravých rukách, nemá platnosti, poněvadž odporuje zákonu.

Jak se zdá, nebyl si n. s. jasně vědom poměru stanov a vkladní knížky. V rozhodnutí V á ž n ý č. 15.469 zabývá se n. s. stručně a jasně otázkou legitimace, v rozhodnutí č. 15.691 otázkou, jak se nabývá vkladní knížky, ale nedovedl otázku nabytí spojití s otázkou legitimace, takže v tom směru odůvodnění vybíhá zmateně (viz začátek a konec důvodů dovolacího soudu). V rozhodnutí V á ž n ý č. 15.119 řeší otázku legitimace zase způsobem opačným. Podle tohoto rozhodnutí nemají stanovy vliv na legitimaci presentanta, kdežto podle č. 15.469 naopak jsou rozhodující. Z toho vzniká pro praxi nejistota, k jaké zásadě n. s. vlastně přihlíží. Nejistota tato není zmenšena

³⁸⁾ V a l e č e k, Vinkulované vkladní (spořitelní) knížky, Časopis pro právní a státní vědu 1937 (r. XX), str. 335. Omezení toto je obvyklé u vkladních knížek spořitelních a záloženských spolků (kampeliček, raifeisenek), ale je možné i u jiných peněžních ústavů. Viz výše poznámku 31.

rozhodnutím V á ž n ý č. 16.549, podle něhož se zdá, jakoby vkladní knížky záložen, oprávněných je vydávati, byly bezpodmínečně papíry majiteli svědčícími a stanovy nemohly by nic na tom měniti, kdežto »vkladní knížky« neoprávněných družstev řídily by se stanovami.

Z toho je patrné, že praxe nezaujala jasného hlediska k ustanovením zákona »není-li vklad vázán způsobem připuštěným stanovami«, pokud jde o bezprostřední vázanost vkladu stanovami. Nejasnost pramení z toho, že vkladní knížky nejsou správně redigovány, což jsme zjistili v oddíle předcházejícím.

II. Ve druhé větě citovaného § 10 jsou uvedeny *příklady vázanosti, které nebývají určeny bezprostředně stanovami*, ale které bývají smlouveny sice na základě stanov, ale *zvláštní úmluvou mezi peněžními ústavami a vkladateli*. Zákon uvádí předem dva případy: *vázanost na heslo a vázanost na průkazní lístek*. K tomu přistupuje běžná *vázanost na podpis*. Ponecháváme stranou technické provedení této vinkulace.³⁹⁾ Všem třem je společné, že presentace vkladní knížky, která jinak dostačí k výplatě, zde se kvalifikuje dalšími úkony: presentant musí předložit vedle vkladní knížky podpis osoby určené s prohlášením její vůle, že souhlasí s výplatou,⁴⁰⁾ nebo průkazní lístek, nebo sděliti také heslo. Vázaná vkladní knížka musí býti takto předložena k výplatě.⁴¹⁾

Věřitelem ze vkladu je vlastník vkladní knížky, vinkulované zvláštní smlouvou mezi vkladatelem a peněžním ústavem. Spojení výplaty s vinkulovanou vkladní knížkou je stejné jako u nevinkulované, jenže presentace papíru, jak výše jsme uvedli, je složitější. Proto nemůže ani exekuční soud naříditi výplatu vinkulované vkladní knížky bez splnění vinkulačních formalit.⁴²⁾

Jaký vliv má smluvená vinkulace na povahu vkladní knížky? Poněvadž vkladní knížka neinvolveruje v sobě vklad a poněvadž presentace je podstatně stejná, zůstává *otevřena otázka, jaký vliv má vinkulace na převod vkladní knížky*.

Valeček (l. c. str. 334) míní, že vklad vázaný heslem převede se jako volný — odevzdáním a převzetím knížky — a sdělením hesla. Převod — pokračuje Valeček — vkladních knížek vázaných na podpis děje se zpravidla tím způsobem, že ukladatel nebo pozdější nabyvatel vyhotoví listinu opatřenou jeho podpisem, při vázání vkladu na průkazní lístek musí býti také tento lístek spolu odevzdán. N. s. odůvodnil své rozhodnutí, že vinkulací přestávají spořitelní knížky papíry majiteli svědčícími, stávají se pouze důkazními

³⁹⁾ Valeček l. c. str. 333 uvádí tyto zajímavé podrobnosti: »Podrobnosti vinkulace bývají upraveny ve stanovách ústavů. 1. Vinkulace na podpis provede se (podle stanov městské spořitelny v Brně) tím způsobem, že ten, kdo o ni žádá, předloží knížku a připojí svůj podpis do knihy vkladatelů (na volný list) nebo do zápisníku, tvořícího integrující část knihy vkladatelů (volného listu). Účinek jest, že vklad vyplatí se pouze jemu osobně, nebo tomu, koho stanovil vlastnoručním podpisem za svého zmocněnce. Úředník zkoumá jen totožnost podpisu a poukáže výplatu, když podpis souhlasí. — 2. Vázanost na heslo. Z vkladní knížky vázané na heslo lze vybrati vklad jen, řekne-li, případně napíše-li ten, kdo ji předkládá, i heslo. Heslo udati je písemně a opatřiti podpisem vyběratele. — 3. K zabezpečení vkladů zavádějí se také průkazní listky. Takový vklad může býti poukázán k výplatě jen, předloží-li se současně vkladní knížka a průkazní lístek. Lístek ten tvoří součást vkladní knížky; má však potud svou samostatnost, že v případě jeho ztráty musí se o něm provésti zvláštní amortisační řízení (srovn. Gl. Ung. n. ř. 5764). K tomu viz přehledně a populárně Č. Klier, Veřejné peněžnictví (1925), str. 191. — Vkladatel může vázati pouze vklad a úroky ponechati volně.

⁴⁰⁾ V á ž n ý č. 16.536.

⁴¹⁾ V á ž n ý č. 1713.

⁴²⁾ V á ž n ý č. 15.485.

listinami, pak že vlastníkem nestává se pouhým odevzdáním knížky jako u nevinkulovaných vkladních knížek, nýbrž je k tomu zapotřebí postupní listiny podle § 1397 o. z. o.⁴³⁾ V pozdějším rozhodnutí nalezl n. s., že vkladní knížka se nabývá bezelstností nabyvatelovou, aniž by bylo zapotřebí, aby bylo sděleno heslo.⁴⁴⁾ Později zase praxe staví se na stanovisko, že vinkulovaná vkladní knížka není papírem majiteli svědčícím.⁴⁵⁾ Mínění jsou tedy zcela nevyjasněná.

Správně je říci toto: *vinkulace je součástí vkladní knížky jakožto listiny, cenného papíru, a proto převod musí zachovati formalitu vinkulace, jinak převod pohledávky ze vkladu děje se převodem vlastnictví ke vkladní knížce, k čemuž stačí držba a bona fides nabyvatelova. Tedy při vinkulaci heslem a průkazním lístkem je zapotřebí nejen předání vkladní knížky, ale i sdělení hesla, nebo předání průkazního lístku, poněvadž to i ono patří k tradici vinkulované vkladní knížky. V prvním případě nezná nabyvatel celý text, ač jeho známost je podmínkou jeho práva, ve druhém je průkazní lístek integrující součástí cenného papíru — vkladní knížky — a bez onoho nebyl cenný papír úplně předán.*

Naproti tomu, kde se vkladní knížka váže na podpis určité osoby, mám za to, že podle okolností případu bylo by možno usuzovati na rektapapír. Obecně se tato otázka nedá řešiti, poněvadž v daném případě rozhodují okolnosti, jak tato vázanost je provedena. Nesmíme zapomínati, že takové omezení je dáno předpisem smlouvy, tedy individuální normou a proto rozhoduje také individuální případ. Jestliže však není nic jiného stanoveno, než že převod vkladní knížky musí se státi písemně, pak se domnívám, že jde o rektapapír, jako v případech uvedených V a l e č k e m l. c. str. 334.

Praxe byla asi svedena analogií vinkulace státních dluhopisů, obzvláště byly zde ozvuky dnes již neplatného výnosu ministerstva financí z 15. února 1860, č. 41 ř. z., poněvadž tehdejší titry státních půjček byly obdobně vybaveny jako dnešní vkladní knížky. Viz k tomu vyhlášku téhož ministerstva ze 6. března 1869, č. 29 ř. z.

V doktríně⁴⁶⁾ je zaměřena otázka na případ, že nabyvatel nezná heslo, nemůže předložit průkazní lístek, nemůže se prokázati podpisem oprávněného. To nemíří však k jádru naší otázky. Položme si tento případ: A má vkladní knížku peněžního ústavu X, vinkulovanou na heslo Y, B tuto knížku ukradne i se záznamem hesla, předá ji C-ovi, který ji nabude v dobré víře, a sdělí mu i heslo. Je C oprávněn vkladem disponovati, může mu X namítati, že vkladní knížka byla odcizena A-ovi? Myslím, že v případě vázanosti heslem a průkazním lístkem není možno namítati, že C nemůže vkladem disponovati, případ vázanosti podpisem nepřichází v úvahu. Považujeme-li vinkulované vkladní knížky za rektapapíry, pak by C nenabyl vlastnictví,

⁴³⁾ V á ž n ý č. 3789, viz též K á r m á n, Zákon o umoření listin str. 33, 35.

⁴⁴⁾ V á ž n ý č. 7537.

⁴⁵⁾ V á ž n ý č. 12.059, 14.456.

⁴⁶⁾ H a n n a, Právní povaha vkladní knížky vinkulované heslem a její výplata bez udání hesla (Právní praxe roč. II, str. 175). H a n n a píše: »Z § 10 zák. o spořitelárnách plyne jasně, že vinkulací přestává vkladní knížka míti povahu auporteurpapíru«. H a n n a na str. 176 připouští, že peněžní ústav je legitimován vyplatiti vklad presentantu vkladní knížky, který sdělil heslo. Tím ovšem připouští legitimační funkci vkladní knížky odchylnou od funkce rektapapíru. K á r m á n, Zákon o umoření listin str. 35 považuje každou vinkulovanou vkladní knížku za rekta-papír. Mínění toto pramení asi v povrchní době výkladů H e r m a n n a (Otavského) O právní povaze rektapapírů, str. 25, 32 u pozn. 10.

Kolem rozhodnutí Rv I 1303/42 rozpředla se polemika mezi Dr. B r o ž e m (Právní praxe roč. 7, str. 246) a Dr. E f f m e r t e m (Právní praxe roč. 8, str. 67), z nich prvý tvrdí, že vinkulovaná vkladní knížka je papírem majiteli svědčícím, kdežto druhý ji považuje za rektapapír.

nebyl by věřitelem a peněžní ústav mohl by mu tento nedostatek namítati. To by však odporovalo tomu, co uvedení autoři tvrdí, že vinkulace je kvalifikovaná legitimace držitele vkladní knížky.⁴⁷⁾

Naproti tomu při *vázanosti podpisem* vyžaduje se ku převodu vkladní knížky písemné prohlášení oprávněného vůči peněžnímu ústavu a zde jde o převod, který proti obecným předpisům o tradici a cesi je značně ztížen, takže se převod může státi jen kvalifikovanou tradicí a cesí, tudíž vkladní knížka vázaná na podpis je rektapapírem, kdežto vkladní knížky vázané na heslo nebo na průkazní lístek jsou papíry majiteli znějícími, jejichž presentace je ztížena.⁴⁸⁾

III. *Vinkulaci může prováděti jen peněžní ústav* a to podle svých stanov na žádost legitimované osoby.⁴⁹⁾ Vinkulaci může provésti jen peněžní ústav, poněvadž touto vinkulací přejímá nové povinnosti.

Žádati o vinkulaci legitimován je ten, kdo předloží vkladní knížku. Peněžní ústav není povinen dále pátrati, zda je vlastníkem jejím. Situace pro peněžní ústav je stejná jako při výběru vkladu.

Vinkulace, která se stává na základě zvláštní úmluvy mezi peněžním ústavem a předložitelem vkladní knížky, musí býti na vkladní knížce vyznačena. Tradičně se tak děje, že se na prvé stránce razítkem vytiskne slovo »Heslo« nebo »Vinkulace« nebo prostě písmeno »H« nebo »V«. To je podle mého mínění nedostatečné. Takové označení je pouhým upozorněním, ale není vinkulací, tato se musí státi prohlášením ústavu řádně podepsaným v knížce samotné. Peněžní ústavy činí tak ve svých písemnostech, ale ty nejsou pro poměr mezi ústavem a majitelem vkladní knížky rozhodující. Zvláště označení písmenem »V« může sváděti k nesprávným závěrům a majitel vkladní knížky může namítati, že se domníval, že nejde o vinkulaci.

Co se stane, když není ve vkladní knížce vinkulace vyznačena? Výše jsme dovodili, že omezení výplaty, které jsou přímo stanovami určené, nemusí býti zvláště ve vkladní knížce určena. Zde jde však o zvláštní smlouvu mezi peněžním ústavem a vkladatelem. Vkladní knížka je papír majiteli znějící, ale vázanost pohledávky s papírem není úplná. Nicméně podařilo se nám zjistiti, že věřitelem je pouze vlastník listiny a že ústav dluží podle listiny a podle svých stanov, t. j. pokud tyto samy povinnosti ukládají. Jestliže stanovy jsou pouze delegační normou, t. j. zmocňují peněžní ústav uzavřítí vinkulační úmluvu, je situace podstatně jiná. V prvním případě, poněvadž stanovy jsou součástí vkladní knížky jako listiny, je vinkulace v listině označena, ve druhém případě tomu tak není. Vlastník papíru majiteli svěřícího je oprávněn podle znění listiny, tudíž je oprávněn bez ohledu na vinkulaci, ve vkladní knížce neoznačené. Tak je tomu bez ohledu, o jakou vinkulaci jde, zda o heslo, o průkazní lístek, nebo o podpis. Taková vkladní knížka jeví se totiž jako papír majiteli svěřící a každý neobmyslný držitel je jejím vlastníkem. Tudíž ani vázanost na podpis neodnímá vkladní

⁴⁷⁾ Valeček l. c. s odvoláním se na rozhodnutí n. s. č. 830 Sběrka min. sprav., prvý dospěl k tomu, že různé vinkulace mají různý vliv na povahu vkladní knížky, ač k úplně jasné formulaci nedospěl.

⁴⁸⁾ Valeček l. c.: Zavázal-li se peněžní ústav, že vyplatí vklad jen na podpis ukladatele nebo se souhlasem třetí osoby, nelze pochybovati o tom, že z papíru majiteli svěřícího stal se papír na jméno, ježto peněžní ústav beze splnění této vázanosti vklad nevyplatí. Vážný č. 6680.

⁴⁹⁾ K tomu viz však rozhodnutí Vážný č. 6680, že vinkulace je možná, i když stanovy o ní nic neustanovují. Hermann (Otavský) O právní povaze rektapapírů str. 33 (Valeček l. c. str. 341).

knížce vlastnost papíru majiteli svědčícího, není-li tato vinkulace v ní řádně označena.⁵⁰⁾

Tomu odpovídá také zásadní rozhodnutí V á ž n ý 8023, které zde ve výtahu podáváme: »Vklad ze sporné vkladní knížky byl ve prospěch žalovaného společenstva uzavřen k zajištění zápůjčky, kterou žalované společenstvo poskytlo V. D-ovi vzhledem na tento vklad bez ručitelů. Závěra tato byla sice vyznačena na účtě vkladů a na účtě směnečném, nebyla však vyznačena ani naznačena ve vkladní knížce samé. Opomenutí tohoto opatření má samo sebou nutně v zápětí, že závěra provedená nemá právního účinku proti napotomním bezelstným držitelům této vkladní knížky. Proto neopravňuje tato závěra, i když se stala dříve, než byla vkladní knížka V. D-em odevzdána žalující firmě, žalované společenstvo, aby výplatu vkladu mohlo odepřít z důvodů na svou pohledávku za V. D-em. Jakmile žalobkyně předložením vkladní knížky za účelem výplaty vkladu vykázala se jako její držitelka, bylo žalované společenstvo, ježto jinak nemělo důvodu k pochybnostem o řádnosti držby bezvýhradně povinno požadovanou částku vyplatiti.«⁵¹⁾

Od této zásady uchýlil se n. s. v rozhodnutí ze dne 6. února 1932 R II 382/31. Podle tohoto rozhodnutí měl peněžní ústav ve svých stanovách ustanovení, že vinkulace na podpis nemusí býti ve vkladní knížce vyznačena a n. s. přiklonil se k mínění že v takovémto případě dostačí vinkulace jen v papírech peněžního ústavu. Rozhodnutí toto doprovodil V a l e č e k v Časopise pro právní a státní vědu takto: »Rozhodnutí toto snad odpovídá stanovám, sotva však praktické potřebě a důsledky mohou býti nemilé i pro spořitelny a j. ústavy« (roč. 1934, str. 429 n.). K tomu podotýkám, že rozhodnutí toto je i teoreticky vadné, neboť přehlíží, že vkladní knížka je papírem majiteli svědčícím a že její omezení musí býti ve stanovách přímo vyznačeno, je-li jen dopuštěno stanovami a zůstaveno zvláštnímu ujednání, musí býti ve vkladní knížce vyznačeno. Vinkulace v daném případě neplyne ze stanov přímo, nýbrž ze zvláštní úmluvy a tato se nestala součástí vkladní knížky jakožto listiny, nebyla-li v ní přímo vyznačena. N. s. nerozpoznal přímé ustanovení stanov a delegaci k dalším ustanovením právním. Podotknouti jest, že rozhodnutí toto do úřední sbírky nevj. soudu pojato nebylo.

Kdo může žádati za vinkulaci? I zde není jasno. Poněvadž vkladní knížka je cenným papírem majiteli svědčícím, rozhoduje znění listiny, ale *listinou* v daném případě není jen text vkladní knížky, nýbrž i stanovы peněžního ústavu. Rozhoduje tedy, zda podle toho může za vinkulaci pouze předložitel vkladní knížky, anebo zda ten, kdo žádá za vinkulaci musí se legitimovati a prokázati svou totožnost. Není-li žádného ustanovení o tom, pak musíme rozhodnouti, že za vinkulaci může žádati pouhý předložitel vkladní knížky.⁵²⁾

H a n n a (Právní praxe II, str. 177) poukazuje na nebezpečí, provede-li se vinkulace pouhým předložitelem a doporučuje, aby ústav přesně zjistil totožnost oprávněného (ne tedy zřizovatele knížky) a v podmínkách, na blanketě o zřízení hesla vytištěných a zřizovateli jako brožurka při zřízení hesla vydaných, uvedl, že jakékoliv údaje jdou na vrub osoby z knížky oprávněné. Návod tento je velmi účelný.

Není-li podle stanov peněžní ústav zavázán vkladní knížku vinkulovati, může vinkulaci odmítnouti, neboť vinkulací přejímá nové povinnosti. Zavázal-li se peněžní ústav podle stanov vkladní knížku vinkulovati, pak je

⁵⁰⁾ Srov. nař. č. 325/1940, § 5 IV., věta 1.

⁵¹⁾ V a l e č e k l. c. str. 341, srov. dále V a l e č e k v Časopise pro právní a státní vědu r. 1934, str. 430. Viz též rozhodnutí V á ž n ý č. 14.181.

⁵²⁾ Není-li předložitel vlastním knížky, je sice vinkulace řádně provedena, ale vlastník knížky může se domáhati na vinkulantu, aby vkladní knížku devinkuloval, nemá-li sám té možnosti. Srov. V á ž n ý 12.059. (I když některý ze spoluvlastníků knížky, má je jí právě v držbě, vinkuluje, nestala se tak ani knížka tím méně vklad výhradním vlastnictvím toho, kdo knížku vinkuloval, a spoluvlastník je oprávněn domáhati se na něm devinkulaci té částky vkladu, která mu nepatří. Má-li však spoluvlastník oblažací nárok proti druhému spoluvlastníku na devinkulaci příslušné části vkladu, nemůže mu býti upíráno právo, knížku zadržovati jako své spoluvlastnictví a zabrániti tak libovolnému a výhradnému nakládání s vkladem spoluvlastníku, jenž zařídil vinkulaci.)

tato povinnost stanovena smlouvou o vklad, jejíž součástí jsou stanovy. Pro případ, že peněžní ústav není stanovami vázán, je návod H a n n ů v praktický.

IV. *Co nastane, není-li předložitel s to splnit vinkulační podmínky?* Jde-li o vinkulaci na *průkazní lístek* a byl-li tento ztracen, pak může jeho majitel podle mínění panujícího žádati za umoření tohoto lístku za předpokladů stanovených zákonem č. 250/1934 Sb.

Obtížnější situace nastává při vinkulaci na *heslo*. Heslo je součástí listiny a předložitel musí je sdělit, chce-li vybrat vklad. Nezná-li heslo, nesdělil celý obsah listiny a proto peněžní ústav nemůže mu vklad vyplatit.

Tím by byl problém vyřešen, kdyby vkladní knížka byla úplnou skripturou. Praxe se postavila na stanovisko, že zapomenutí hesla neznamená zánik věřitelského práva ze vkladu, nýbrž má v zápětí, že nestačí jen pouhá držba vkladní knížky vybrat vklad, nýbrž že musí být předložitelem proveden důkaz, že vklad a vkladní knížka skutečně náležejí jemu. Totéž platí o dalším nabyvateli knížky, který musí prokázat, že jeho předchůdce byl oprávněným věřitelem pohledávky z vinkulované vkladní knížky, jednak že nabyl vkladní knížky právoplatně od oprávněného.⁵³⁾ Proti tomu se namítá, že se předložiteli ukládají podmínky, které jsou prakticky nespílitelné.⁵⁴⁾

Praxe stojí na jedné straně na stanovisku, že heslo je pouhá legitimační klausule a na povahu papíru nemá vlivu,⁵⁵⁾ na druhé straně bylo vysloveno mínění, že vinkulací mění se vkladní knížka v rektapapír.⁵⁶⁾

Shrneme-li situaci, dospíváme k tomu, že jak doktrína, tak i jurisprudence nemá žádného jasného východiska. Není jasno, co je to vkladní knížka, není jasno, co je to vinkulace, a nemůže být jasno ani v této trapné situaci. Je zde vkladní knížka, ale heslo známé není, je zde vlastník této knížky a nemůže jí disponovat a třebaš tato vkladní knížka je výsledkem jeho celoživotních úspor. Můžeme připustit, že tento vklad je bez věřitele jako v případě, kdy vkladní knížka byla ztracena a nebyla amortisována? Tomu se chce doktrína i praxe vyhnouti.

V. Obtíže, které nastávají při ztrátě průkazního lístku nebo hesla, nemohou nastat při *vinkulaci vkladní knížky na podpis*. Předně musíme si ujasnit, že vlastník vkladní knížky domluví se s peněžním ústavem, že vklad bude vyplacen jen na příkaz podepsaný vlastníkem této vkladní knížky. Jen touto vinkulací se zde zabýváme. To předpokládá, že se peněžní ústav přesvědčí o identitě presentanta vkladní knížky, který na svůj podpis vinkuluje vkladní knížku. Pravili jsme, že vkladní knížka vinkulovaná na podpis jejího vlastníka je papírem znějícím na jméno — rektapapírem. Tato vlastnost má být vyznačena ve vkladní knížce na př. takovou doložkou, podepsanou peněžním ústavem:

Vklad se vyplatí jen na příkaz podepsaný....., jenž je vlastníkem této knížky.

Žádat za takovou vinkulaci může každý držitel knížky a peněžní ústav může jej pokládati za jejího vlastníka, pokud nejedná obmyslně nebo v hrubé nedbalosti.

Touto vinkulací přestává vkladní knížka být papírem majiteli svědčícím a stává se papírem znějícím na jméno. Převod takto vinkulované vklad-

⁵³⁾ V á ž n ý č. 16.136. Klier, Veřejné peněžnictví 1925, str. 192, Valeček, Časopis 1937, str. 340.

⁵⁴⁾ H a n n a, Právní praxe r. II, str. 170, srov. Věstník záloženský r. 1937 (55), str. 206.

⁵⁵⁾ V á ž n ý č. 16.136.

⁵⁶⁾ V á ž n ý č. 3789, 12.059, 14.456.

ní knížky děje se změnou vinkulační doložky na nabyvatele,⁵⁷⁾ což může mítí význam novační, jimiž námitky z osoby předchůdcovy jsou vyloučeny.

Jiná je forma vinkulace, je-li ve vkladní knížce jen upozornění »vinkulace« nebo »vázanost« bez dalšího a je-li vinkulační doložka uložena jen ve spisech peněžního ústavu. Zde jde o *nedokonale vyjádřenou vinkulaci* a za všechny škody, které by tím straně vznikly, je *odpověden peněžní ústav* (§ 1299 o. z. o.). Proto považujeme takto vyjádřenou vinkulaci za velmi nebezpečnou pro peněžní ústav samotný. Zde vzniká nejistota, zda máme považovati takovou vkladní knížku za rektapapír a jak se má taková vkladní knížka převáděti.^{57a)} Nejistí-li peněžní ústav identitu vinkulantovu, mohou nastati ještě další komplikace. Podpis může zníti na fingované jméno a pak přechází tato vinkulace ve vinkulaci na heslo, kde však heslo musí býti určitou osobou napsáno. Tu dispoice je tak svázána s určitou osobou, že není převod bez změny hesla možný. Nemůže-li pak osoba, takto kvalifikovaná, heslo napsati, pak zde není nikdo, kdo by mohl předepsaným způsobem vkladní knížku předložit. Nikdo nemůže s vkladem disponovati.

Ve výše uvedeném případě, nemůže-li identifikovaná osoba příkaz podepsati, může býti podpis nahrazen znamením ruky podle § 886 o. z. o. Ve druhém případě je nám tato možnost vzata, poněvadž zde není vázanost na určitou osobu, nýbrž na heslo určitým způsobem napsané. Soudní praxe pomůže si snad různými fikcemi, ale výsledek je nejistý a vážnosti peněžních ústavů nepřispívá, zavdají-li příčinu takové nejistotě nejasnou redakci vkladních knížek.

Omezujeme se v těchto výkladech na tyto tři druhy vinkulace. Zákon připouští i jiné a počítá k vinkulaci i vázanost výplaty na události, které nastati musí.⁵⁸⁾ Podle toho jsou vyloučeny vklady, jichž výplata je podmíněna pravou výminkou (*dies incertus an*), ale je připuštěna doložka neurčitého termínu (*dies certus an, incertus quando*), na př. úmrtí určité osoby. Pravá výminka je proto vyloučena, poněvadž by pak vkladní knížka splyvala s pojistkou, která se řídí zcela jinými předpisy, než vkladní knížky.⁵⁹⁾

Shrnujeme: Vinkulační doložka musí býti jasně a určitě ve vkladní knížce samotné naznačena, jen tak je zaručena právní jistota pro vkladatele, pro majitele vkladní knížky a pro peněžní ústav.

VI. Vinkulační doložka může býti zase zrušena. Tomu se říká *devinkulace*. Tak jako legitimovaný presentant vkladní knížky může žádati za vinkulaci, tak může žádati i o devinkulaci. Nesmíme však zapomenouti, že se

⁵⁷⁾ Valeček, Časopis 1937, str. 334. Obecně Hermann (Otavský), O právním povaze rektapapírů str. 33: »Nicméně cenným papírem nepřestal, ana výhrada dlužníkovi, že bude plnití jedině proti vydání papíru, zůstává zmíněným záznamem netknuta. Z momentů uvedených vyplývá, že sluší aporteurpapír z oběhu vzatý zařaditi mezi rektapapíry. O převodu rektapapírů viz tamtéž str. 48 násl. (též Právník 1891, str. 261 násl.), a str. 71.

^{57a)} Vážený č. 16.536.

⁵⁸⁾ Klier Č., Veřejné peněžnictví (1925) správně rozlišuje vinkulaci v pravém slova smyslu, totiž vázanost heslem, průkazním lístkem, podpisem od jiné vázanosti, kteréžto vklady nazývá vymíněné (str. 196). Jeho terminologie je nepřesná, neboť mluví o výmince, ač jde o doložení času, sám pak upozorňuje, že výminky připuštěny nejsou. Místo názvu vklady vymíněné bylo by lépe použití názvu vklady podmíněné.

⁵⁹⁾ *Dies certus an incertus quando* bývá také doložen u životní pojistky (pojištění na úmrtí), rozdíl od vkladní knížky je ten, že u pojistky je známa suma, kterou pojišťovna vyplatí, ale není známa suma, kterou pojištěnec zaplatí. Při jednorázové premii jsou známy sice obě sumy, ale je nejisto, kolik pojišťovna bude mítí zisku z úroků. Při vkladní knížce vázané smrtí je jisto, kolik vkladatel zaplatí a je jisto, kolik peněžní ústav vyplatí (vklad plus smluvené úroky).

předkládá vinkulovaná vkladní knížka a proto musí presentace být provedena podle vinkulace: presentant musí předložit vedle vkladní knížky průkazní lístek nebo musí sdělit heslo nebo musí dát písemný příkaz k devinkulaci.

Byla-li vinkulace vyznačena ve vkladní knížce, musí v ní být vyznačena také devinkulace. Je-li vkladní knížka devinkulována, dostačí pouhé předložení vkladní knížky k dispozici s vkladem. Nebyla-li devinkulace ve vkladní knížce vyznačena, musí být přece jen vklad vyplacen tomu, kdo prostě předloží vkladní knížku k výplatě. Naproti tomu je chráněn ve své dobré víře nabyvatel vkladní knížky, který ji nabyl jako vinkulovanou. Dejme tomu, že A předal B-ovi vkladní knížku, která je označena jako vinkulovaná, a sdělil mu, že je vinkulovaná na heslo, čemuž mohl důvěřovati, poněvadž knížka byla označena jako vinkulovaná; B v důvěře v tuto vinkulaci nechá knížku volně ležeti, které se zmocní C, který vybere vklad. V tomto případě má B nárok na náhradu škody proti peněžnímu ústavu. Zavinění peněžního ústavu je v tom, že se nepostaral o řádnou úpravu devinkulované vkladní knížky, zač odpovídá jako odborník (§ 1299 o. z. o.). Proto je nutno věnovati devinkulaci stejnou pozornost jako vinkulaci a není možno věnovati větší pozornost záznamům peněžního ústavu než záznamům ve vkladní knížce. Obé je pro peněžní ústav stejně důležité, ale na venek rozhoduje jen úprava vkladní knížky.

7. Vkladní knížka v pozůstalostním řízení.

I. Povolání za dědice (§ 538 o. z. o.) je titulem nabytí dědictví (§ 799 o. z. o.) a odevzdání pozůstalosti je způsobem nabytí (§ 819 o. z. o.). Dědic tím nabývá jmění zůstavitelova nebo jeho alikvotní části jako celku. Jeho postavení k jednotlivým majetkovým hodnotám (věcem) zůstavitelovým zůstává stejným s postavením zůstavitelovým, proto se dědic nemůže dovolávat důvěry v knihy pozemkové, abychom uvedli nejnápadnější případ. Dědic převzal pozůstalost v celku, ale nebyly mu předány do vlastnictví jednotlivé části pozůstalosti. Nabytí dědictví není tedy nabytí vlastnictví k jednotlivým věcem (§ 532 o. z. o.).⁶⁰⁾

II. Vkladní knížky, které jsou v detenci zůstavitelově, musí být pojaty do seznamu pozůstalosti (§ 97 nesp. pat.) a to i tehdy, je-li známo, že to jsou cizí vkladní knížky (§ 104 nesp. pat.), při čemž má být v soupisu poznamenáno, kdo a z jakého důvodu je požaduje. Totéž platí i o mimopřísežném seznání jmění (§ 114 nesp. pat.). Vkladní knížky musí být označeny co do peněžního ústavu, čísla, jména a výše salda podle zásady vyslovené v § 99 nesp. pat. a, jsou-li vinkulovány, musí být označen způsob vinkulace.

Dědic má stejné postavení ke vkladní knížce jako zůstavitel. Byl-li zůstavitel vlastníkem, je jím i dědic, byl-li schovatelem (tedy věcně-právně detentorem), je jím i dědic. Jestliže však zůstavitelovo právo uhaslo jeho smrtí jako na př. požívání vkladu braním úroků, zůstává vkladní knížka v pouhé detenci dědicově. Tak tomu je bez ohledu, zda dědic o tom ví nebo neví. Dědic nenabyl vkladní knížky podle § 371 o. z. o. a proto se nestal vlastníkem, má-li vkladní knížku v domnění, že zůstavitel byl vlastníkem. Předloží-li vkladní knížku k výplatě, uplatňuje se její legitimační funkce v tom směru, že peněžní ústav může bez obavy vklad vyplatit presentantu, leda že by věděl, že presentant vlastníkem není. Skutečný věřitel může však požadovati po dědici, aby mu vyplatil vybraný vklad. Žaloba tato může se opírat o § 1041 o. z. o.⁶¹⁾ ale podle o. z. o. může věřitel uplatnit také své vlastnické právo k pohledávce (podobně podle Code civil, nikoliv podle BGB.⁶²⁾ Není-li vklad úplně vybrán a má-li dědic vkladní knížku ještě u sebe, může její vlastník ji vindikovati anebo žádati za její vrácení pro porušení povinností, které zůstavitel, přejímaje knížku, na sebe vzal, na př. jako uschovatel, nebo jako zástavní věřitel atp. Z toho je viděti, že postavení dědicovo je hodně překerní, ale to nesouvisí s vkladní kníž-

⁶⁰⁾ Handl v Klangově komentáři sv. II/1, str. 37 (21, 31).

⁶¹⁾ Sedláček, Nepravé jednatelství a versio in rem. Jde o typ uvedený pod B str. 31—36. Na příbuznost revidikace a § 1041 poukazují ve jmenovaném spise na str. 65.

⁶²⁾ Sedláček, Vlastnické právo str. 310, Občanské právo, obecné nauky str. 98.

kou, nýbrž s universální sukcesí dědicovou. Stejně je tomu u skriptur na př. u parciálních dlužních úpisů státních, zemských atp.

Věděl-li peněžní ústav naproti tomu, že dědic předkládající vkladní knížku k výplatě, není vlastníkem, musí výplatu odmítnouti, jinak je odpověden vlastníku vkladní knížky. Na př. X schoval svou vkladní knížku u Y po dobu své cesty a oznámil to peněžnímu ústavu Z, než se X vrátil, zemřel Y a jeho dědic D předložil vkladní knížku k výplatě, peněžní ústav musí výplatu odmítnouti. Předložil-li třetí osoba T, je zde důvodné podezření, že předložitel není vlastníkem vkladní knížky, a peněžní ústav má se informovati, jak nabyl T vkladní knížku a má také věc oznámiti bezpečnostnímu úřadu.⁶³⁾

Pokud nejde o vinkulované vkladní knížky, je situace celkem jednoduchá a jasná, ač není pro dědice vždy bezpečná.

III. *Vinkulovaná vkladní knížka přechází na dědice stejným způsobem jako nevinkulovaná.* Byl-li zůstavitel vlastníkem, jest vlastníkem i dědic, byl-li detentorem, jest jím i dědic atd. Zná-li dědic heslo, má-li *průkazní lístek*, je s to provésti kvalifikovanou presentaci vkladní knížky a je proti peněžnímu ústavu legitimován, takže tento může mu právoplatně vklad vyplatiti, leda že by věděl o tom, že vkladní knížka patří někomu jinému. Za těchto podmínek mohl vyplatiti vklad také zůstaviteli, nebo mu výplatu odepřítí. Není tedy dědic v jiné situaci než zůstavitel a případ pohybuje se v rámci universální posloupnosti.

Nezná-li dědic heslo? Pak ocitá se v překerní situaci, neboť heslo není možno umořiti podle zákona ze dne 11. prosince 1934, č. 250 Sb. Praxe snažila se naléztí východisko v tom, že zapomenutí hesla neznamená zánik věřitelského práva ze smlouvy schovací (t. j. vkladu), nýbrž má jen v zá-pětí, že nestačí jen pouhá držba vkladní knížky k vybrání vkladu, ale že musí býti proveden vkladatelem důkaz, že vklad a vkladní knížka skutečně náleží jemu.⁶⁴⁾ Jak již bylo zdůrazněno, budou důsledky tohoto rozhodnutí velmi kruté hlavně pro dědice, neznajícího hesla.⁶⁵⁾

K tomu upozornil Dr. Jaroslav H o m o l k a nejprve v Právniku,⁶⁶⁾ pak ve Spořitelním obzoru,⁶⁷⁾ že toto rozhodnutí týká se jen založen nebo nekomunálních spořitelů, netýká se však těch spořitelů, které se řídí vzorcovými stanovami spořitelů, jejichž § 38 má nadpis: »Průkazy vkladatelovy totožnosti a vinkulace vkladů.« V posledním odstavci tohoto paragrafu se praví: »Zemře-li vlastník vinkulované vkladní knížky spořitelní, vyplátí se vklad jen tomu, kdo prokáže, že mu byl vklad přikázán pozůstalostním soudem. Průkazu toho není třeba, jde-li o knížku vinkulovanou na heslo, jež jest soubodnému majiteli známo.« H o m o l k a odvolává se na rozhodnutí V á ž n ý č. 15969, míní, že stanovy mají moc zákona. V tom je poněkud nedorozumění. N. s. v citovaném rozhodnutí zabývá se

⁶³⁾ Nejde v tomto případě o vinkulaci vkladní knížky, poněvadž ani presentace ani výplata nebyla žádným způsobem modifikována. Není to snad ani třeba zdůrazniti. Když to uvádíme, stalo se tak jen proto, že kolem vinkulace je tolik zmatků, že není vyloučeno, že by i takový případ byl považován za vinkulaci. V tomto případě jde jen o to, že peněžní ústav ví, že držitel vkladní knížky není jejím vlastníkem a že tudíž nemůže vyzvednouti vklad. Tuto vědomost a vinkulaci musíme přesně rozlišovati.

⁶⁴⁾ Rozhodnutí V á ž n ý č. 16.136 viz výše poznámka 50. — Zcela nesprávný byl postup těch soudců, kteří v pozůstalostním řízení, většinou po skončení projednání pozůstalosti a po vydání odevzdačí listiny, nařídili výplatu vkladní knížky do pozůstalosti pojaté na pouhé předložení bez udání hesla. H a n n a, Vkladní knížka heslem vázaná v pozůstalostním řízení. Soudcovské listy 1938, str. 228.

⁶⁵⁾ Srov. H a n n a, Právní praxe roč. II, str. 170, viz výše poznámku str. 107 a text tohoto článku bezprostředně za touto poznámkou.

⁶⁶⁾ H o m o l k a, Výplata z vkladní knížky vinkulované heslem bez udání hesla, Právnik 1938 (roč. 77), str. 302. H o m o l k a dovolává se rozhodnutí krajského civilního soudu v Praze R IV 1742/37, R IV 1999/37 a R IV 3/28, která bohužel publikována nejsou, ač jde o rozhodnutí zásadní důležitosti.

⁶⁷⁾ H o m o l k a, Výplata z vinkulované vkladní knížky, Spořitelní obzor 1942 (roč. 41), str. 481.

otázkou, zda spořitelna může nabývatí majetek jen podle stanov, a přichází k závěru kladnému, což odůvodňuje tím, že stanovy nepůsobí jen mezi stranami, nýbrž i proti třetím osobám a mají tudíž moc zákona. Jde zde o relevanci stanov na venek, tedy o právníckou osobu spořitelny.⁶⁸⁾ Touto relevancí nemění se však postavení stanov v hierarchii právního řádu. Jde zde o konkrétní právní předpis, který byl vydán na základě zákona č. 302/1920 Sb. a tento předpis nemůže odporovatí zákonným předpisům ani zákona č. 302/1920, ani jakémukoliv předpisu, který má charakter a vlastnosti zákona. Jestliže tedy n. s. praví, že daný předpis stanov je pro soud závazný jako zákon, je tím zcela v právu, neboť zákon č. 302/1920 delegoval spořitelny, aby si stanovily předpisy, řešené stanovy, touto delegací nabývají legis vicem, ale jen pokud delegace sahá. Zákon č. 302/1920 Sb. nezmocnil však spořitelny, aby stanovami měnily zákony a proto stanovy, které by odporovaly zákonům byly by neplatné. Proto také nemůžeme dávatí stanovám takový smysl, že by snad mohly změnití jakýkoliv zákonný předpis. S hlediska praxe je sice chvályhodné, že Homolka se snaží najítí pro spořitelny nějaké řešení, ale bohužel zákonné předpisy tomu odporují. Svým výkladem dostává se Homolka v rozpor s ustanoveními našeho práva o universální sukcesi, neboť dává dědici jiné postavení, než měl zůstavitel, což odporuje ustanovení § 531, 532 a 797 násl. o. z. o. jakož i § 174 nesp. pat. Nepřihlížíme-li ani k tomuto pojetí stanov, je i samotné znění stanov toho rázu, že nemůžeme dospětí k závěru Homolkově. Ve stanovách se praví: »Zemře-li vlastník vinkulované vkladní knížky.« Důraz je tedy na slově vlastník. Musí tedy podle toho dědic dokázati, že zůstavitel byl vlastním knížky, což je důkaz velmi obtížný, neboť nedostačí důkaz, že zůstavitel byl detentorem vkladní knížky, ale že byl držitelem jejím a to dobré víry. To znamená, že jsme tam, kde jsou jiné peněžní ústavy podle mínění n. s. vysloveného v rozhodnutí Vážíny č. 16136.

Pozůstalostní soud, vydáváje odevzdací listinu (§ 819 o. z. o., § 174 nesp. pat.), jen veřejně dotvrzuje universální sukcesi dědicovu a nemůže tedy zasahovati do právních poměrů pozůstalosti. Nemůže proto naříditi devinkulaci vkladní knížky, jak se v některých případech stalo.⁶⁹⁾

Byl učiněn návrh, aby takový případ vyřešil peněžní ústav tím, že by složil vklad u soudu podle § 1425 o. z. o. a odebral vkladní knížku.⁷⁰⁾ Dlužník může složití dlužný předmět u soudu, jestliže buď je věřitel neznámý, nebo je nepřítomný, nebo je s nabídkou nespokojený, nebo s jiných důležitých příčin není dlužníkovi možno plnití. Při prezentaci vázané vkladní knížky, aniž předložitel sdělil heslo, je prezentace nesplněna a pro dlužníka není dána povinnost k plnění. Podle § 1425 o. z. o. předpokládá se, že dluh je splatný. Dokud nebyla prezentace vkladní knížky řádně provedena, není dluh splatný. Chybí tedy podstatný předpoklad soudní depozice. Může-li peněžní ústav vklad vypovědětí, pak může učinití svůj závazek splatným. V tom případě je oprávněn dluh složití k soudu, když ve lhůtě stanovené není vkladní knížka řádně předložena k výplatě. Je zde totiž nevěstnost věřitele. Věřitel není nevěstný, když se někdo domáhá výplaty, aniž předepsaným způsobem předloží knížku k výplatě t. j. bez udání hesla. Taková soudní depozice není přípustná a, složil-li peněžní ústav vložený peníz k soudu, není tím jeho závazek ze vkladu nijak dotčen. Pozůstalostní soud se depozicí ani zabýváti nemůže, poněvadž v pozůstalosti je vkladní knížka, která nemůže býtí prezentována pro neznalost hesla, ale pozůstalostní soud má dědici pozůstalost v celku odevzdati tak, jak ji zůstavitel zanechal a ne se starati o její likvidování. Když pak pozůstalostní soud vydal odevzdací listinu, skončí tím své řízení. V řízení týkajícím se soudní depozice zkoumá soudce, zda ukladatel uvádí nějaký

⁶⁸⁾ V daném případě se tím stanoví způsobilost k právním činům, která je dána právě tím právním předpisem (zde stanovy), který tvoří jádro a základ právnícké osoby, poněvadž to, co nazýváme právníckou osobou je buď personifikace normy, nebo skutečnosti, nebo se tím označuje materiální působnost normy (Sedláček, Občanské právo, všeobecné nauky str. 168). Poněvadž ke způsobilosti k právním činům nutno v soudním řízení přihlížeti k úřední povinnosti, je pro soud tento předpis stejně závazný jako zákon, ale jen v tomto směru.

⁶⁹⁾ Věstník záloženský 1931 (roč. 45), str. 112: »Proto není prostě možno, aby pozůstalostní soud nebo notář jako soudní komisař jednoduše dal poukaz k tomu, aby bez ohledu na vázanost heslem, vkladní knížka byla realizována a vklad vybraný byl uložen u soudu nebo vyplacen pozůstalosti či dědicům. Pozůstalostní soud vůbec nemá práva dávatí nějaké poukazy nebo příkazy k výplatě vkladů ani tenkrát, je-li vkladní knížka volna. A zvláště není oprávněn k tomu, aby prohlásil vázanost heslem za zrušenou. To vše jsou právní otázky, které — není-li o nich dohody — mohou býtí řešeny jediné pořadem práva, totiž ve sporu na základě podané žaloby.«

⁷⁰⁾ Věstník záloženský 1931 I. c.

důvod uznáný zákonem pro soudní uložení.⁷¹⁾ Poněvadž předpokladem je splatnost pohledávky a ta není v daném případě dána, musí soud složení odmítnouti.⁷²⁾

Situace tato mohla by vésti v některých případech ke katastrofám. Dejme tomu, že otec rodiny zemře, zanechav veškeré své úspory na vinkulované vkladní knížce, a vdova nezná heslo. Zůstává zde s malými dětmi bez prostředků a na druhé straně je vkladní knížka, která by jí poskytla možnost ke slušnému živobytí. Cesta je jen ta — ne zcela spolehlivá — že vdova prokáže, že zůstavitel ukládal na vkladní knížku, že jí měl stále u sebe a pod. Je-li třeba spor? Rozsudek byl by veřejným osvědčením věřitele (§ 1424 o. z. o.⁷³⁾ a peněžní ústav by byl placením úplně zproštěn svého závazku. Proces mohl by proběhnouti jen jedinou instancí. Jeho účel by byl v určení osoby věřitele. Jinak by nebyl peněžní ústav zproštěn svého závazku, kdyby třetí osoba vyhrála proti němu spor, že jí náleží vyplatiti vklad jako vlastníku spořitelní knížky. Je to poněkud podivná situace, ale bohužel nenalézám podle dnešních předpisů jiné cesty, má-li peněžní ústav býti prost jakýchkoliv regresních nároků.⁷⁴⁾ Není-li obav z nějakých regresních nároků, pak ovšem bude moci peněžní ústav od tohoto procesu upustiti a plniti tomu, kdo prokáže dostatečným způsobem, že zůstavitel byl vlastníkem vkladní knížky, anebo kde poměry tyto jsou peněžnímu ústavu dostatečně známy. Je to ovšem jen větší nebo menší pravděpodobnost, ale není to jistota řádného plnění.

IV. Mnohem jasnější je situace, je-li *vkladní knížka vázána na vkladní lístek*. Má-li dědic průkazní lístek a předloží-li ho zároveň se vkladní knížkou k výplatě, je zcela normální průběh předepsané kvalifikované prezentace a situace je stejná jako mimo pozůstalost.

Je-li mezi pozůstalostními věcmi nalezena vkladní knížka, ale není-li nalezen průkazní lístek, pojme se sice taková vkladní knížka do soupisu pozůstalosti (ať podle § 802 o. z. o., nebo podle § 114 nesp. pat.), ale musí se poznamenati, že průkazní lístek nebyl nalezen. Více v řízení pozůstalostním není učiniti. V takovém stavu odevzdá se také pozůstalost dědici. Je na dědici, aby se domáhal nápravy. Tato je velice jednoduchá: dědic zažádá o umoření průkazního lístku podle zákona z 11. prosince 1934, č. 250 Sb. Jak viděti v tomto případě, odpadají všechny obtíže, se kterými jsme se setkávali u vázanosti vkladní knížky na heslo. Také nikde v judikatuře jsme se nesetkali se žádným sporným případem.

V. Je-li *vkladní knížka vinkulována na podpis* způsobem popsáným pod 5. V., jde o cenný papír znějící na jméno, ale prezentace může býti vykonána kýmkoliv, jen předložitel musí se vykázati písemným příkazem vlastníka vkladní knížky. Zemře-li vlastník, patří knížka do pozůstalosti a není žádné pochybnosti, že zůstavitel byl jejím vlastníkem. Osoba, která jediné mohla disponovati vkladní knížkou, zemřela, ale na její místo nastoupil dědic, který má stejnou posici jako zůstavitel (§ 547 o. z. o.). Nasnadě je řešení, že na místo podpisu zůstavitelova nastoupí podpis dědicův. Než i jiné řešení není vyloučeno: Vázanost na podpis zůstavitelův byla stanovena dočasně, neboť je přece známo, že člověk musí zemřít. Z toho se dá usuzovati, že vázanost na podpis, t. j. na projev určité osoby je omezena časo-

⁷¹⁾ Cerman v komentáři Rouček-Sedláček sv. VI, str. 289.

⁷²⁾ Na to správně poukazuje Homolka, Spořitelní obzor 1942 (roč. 41), str. 484.

⁷³⁾ Pravoplatně možno platiti tomu, koho soud za vlastníka pohledávky uznal. Srov. komentář k o. z. o. Rouček-Sedláček sv. VI str. 281 o dalších důsledcích tohoto plnění.

⁷⁴⁾ Situace pro peněžní ústav se tím vyjasňuje, ale za cenu velmi nemilou, musí nésti totiž útraty sporu (Věstník záloženský 1937, str. 207) a to proto, že vkladatel nejednal s dostatečnou pozorností. Tím opomenutím způsobil peněžnímu ústavu škodu, neboť tento musil se nechat odsouditi, aby mohl vyplatiti vklad. Zanechal-li zůstavitel vkladní knížku vázanou heslem bez bližšího označení, jednal nepozorně a touto nepozorností způsobil peněžnímu ústavu škodu. Dědic má stejné postavení jako zůstavitel, tudíž musí škodu tuto náhraditi. To znamená případně dva procesy, tedy cesta pro právní bezpečnost skoro nesmyslná.

vě na dobu jejího života a že jejím úmrtím vinkulace odpadá. Je věcí praxe, chce-li se držeti toho nebo onoho řešení, je možno, že některé případy budou tak utvářeny, že bude vhodnější řešení ono, jiné zase tak, že bude vhodnější řešení toto a praxe bude si musiti najíti jemnější rozlišení, které jí doktrína sama dáti nemůže.

Tím zpracovány byly nejdůležitější případy vinkulace vkladní knížky v dědické posloupnosti. Z tohoto je patrné, že vázanost vkladní knížky heslem není dostatečně zákonitě upravena a že z toho vznikají v dědické posloupnosti veliké obtíže jak pro dědice, tak i pro peněžní ústav sám. Vhodnější je vinkulace průkazným lístkem nebo na podpis.

8. Zastavení a exekuce.

I. *Zastavení vkladu* na vkladní knížku musí se posuzovati podle toho, že věřitelem je vlastník vkladní knížky. Tím odsunujeme námitku, že vkladní knížka není dokonalá skriptura a že tudíž zástavní právo musí býti zřízeno jako na pohledávce a ne jako na movité věci. Osoba vlastníková je totožná s věřitelem a to nemůže býti bez důsledků pro zřízení zástavního práva. Je-li věřitelství vázáno na vlastnictví vkladní knížky, musí býti s pohledávkou zastavena i vkladní knížka. Jedno od druhého odlišovati nelze. To má ten důležitý praktický význam, že se *vkladní knížka musí dáti zástavnímu věřiteli do detence* podle § 451 o. z. o.,⁷⁵⁾ kdežto zastavení pohledávky musilo by se státi podle § 452 o. z. o.

Dobrá víra zástavního věřitele je chráněna stejně jako při nabytí vlastnickém (§ 456 o. z. o.).⁷⁶⁾ V tomto ustanovení je citován sice jen § 367

⁷⁵⁾ V á ž n ý č. 4129: »Pohledávku na vydání vkladu uplatniti může zpravidla jen majitel knížky. Vkladní knížka není pouhým dluhopisem, nýbrž papírem pohledávku představujícím, čímž nabývá onen nárok povahy věcného práva. Právě proto lze pohledávku ze spořitelních knížek zabavit jen způsobem § 296 ex. ř., jenž otázku nabývacího způsobu zástavního práva k spořitelním knížkám řeší sice jen pro obor soudcovského práva zástavního, dopadá však i na smluvní právo zástavní, ježto není rozumného důvodu, aby po této stránce bylo mezi obojím zástavním právem rozeznáváno. Lze proto nabytí také smluvního zástavního práva na spořitelních vkladech, pokud se týče na pohledávkách na vydání takových vkladů jen odevzdáním spořitelní knížky pohledávku reprezentující.« Srov. V á ž n ý č. 5588. — V á ž n ý č. 5446: »Dovolatelčino tvrzení, že žalobkynin manžel Artur R. dal vkladní knížku, o kterou jde ve sporu, jí do zástavy, že jí dal v její prospěch vinkulovati, takže pohledávka z této knížky byla skutečně v její prospěch proti podlužnici dána do zástavy poskytnutím dobrovolného práva zástavního, mělo by význam pouze tenkrát, kdyby bylo zjištěno, že vkladní knížka, o kterou jde, jest v jejím držení. Nesmí býti přehlíženo, že zastavení vinkulované vkladní knížky předpokládá nutně, aby vkladní knížka byla odevzdána zástavnímu věřiteli do úschovy.« — V á ž n ý č. 15.108: »Žalovaná poukázala peněžní ústav, aby z jejího vkladu na vkladní knížce, znějící na jméno žalované, částku 20.000 K obstavil s poznámkou vinkulace, že tuto spořitelní knížku zastavila žalujícímu úvěrnímu ústavu, aniž byla vkladní knížka zástavnímu věřiteli odevzdána. N. s. rozhodl, že zástavní právo zřízeno nebylo.«

⁷⁶⁾ Zástavní věřitel není povinen zkoumati, jaký je poměr mezi peněžním ústavem a majitelem vkladní knížky (zastavitelem, V á ž n ý č. 4489). Vkladní knížka představuje sama pohledávku a bezelstný zástavní věřitel nabývá hmotným odevzdáním a převzetím vkladní knížky zástavy zástavního práva, účinného i proti pravému vlastníku knížky, když zástavce nebyl skutečným vlastníkem jejím s poukazem na § 371 o. z. o. a čl. 307 obč. zák. K bezelstnému nabytí zástavního práva ke vkladní knížce postačilo, že bezelstnost byla u žalovaného v době, kdy nabyl soukromého zástavního práva t. j. při převzetí vkladní knížky do ruční zástavy a nemůže mu býti na úkor, že teprve později o pravém vlastníku knížky zvěděl. V á ž n ý č. 5588. Není třeba úplatnosti. V á ž n ý č. 4930 (důvody jsou však vadné, neboť možnost nabytí znalost hesla, není důvodem pro kvalifikaci vkladní knížky). Viz dále V á ž n ý č. 7537.

o. z. o., ale je to jen typický případ, není třeba vylučovati případ § 371 o. z. o., který svou stylisací méně se hodil k tomu, aby byl citován v § 456.⁷⁷⁾ Byla-li dána vkladní knížka do zástavy od nevlastníka, nabyt věřitel zástavního práva, jednal-li v dobré víře. Dodatečné seznání pravého stavu věci nic na jeho právní posici nemění.

Z toho plyne, že vkladní knížka musí býti zastavitelem zástavci předána způsobem, jak je popsán v § 426 o. z. o.,⁷⁸⁾ neboť v § 451 o. z. o. je řečeno, že zástavní věřitel musí zastavenou věc vzíti v úschovu, to znamená, že pokud není věc předána věřiteli, není zástava zřízena. Věc možno odevzdati do úschovy přímo věřiteli nebo osobě, která má tuto úschovu jako jeho zástupce vykonávat. Není možné zastavení tím způsobem, že by věc zůstala u zastavitele a oba, zastavitel i zástavce by prohlásili, že tuto věc má zastavitel míti za zástavce v úschově, neboť tím nebyla věc předána do úschovy. Také není možné ustanovení toto obejít tím způsobem, že by vkladní knížka byla předána zástavci a zase vrácena zastaviteli, neboť § 467 o. z. o. má na mysli případ, že při úschově zástavcově dostane se přechodně vkladní knížka do detence zastavitelovy, ale není možno vrátiti vkladní knížku s tím, aby zastavitel vykonával úschovu za zástavce.⁷⁹⁾ Vkladní knížka je listina a musí býti proto předána úplně. Byla-li by předána jen část listiny, není zástava řádně zřízena.

Tak tomu, pokud jde o zastavení nevinkulované vkladní knížky, kde vystačíme s obecnými předpisy, aniž je musíme kombinovati se zvláštními předpisy.

II. *Vinkulovaná vkladní knížka* zastavuje se zásadně stejným způsobem jako nevinkulovaná. Nejde o vkladní knížku jako o věc, ale o listinu ve smyslu § 427 o. z. o., t. j. písemně fixovanou pohledávku, která je určitým způsobem spjata s listinou. Z toho plyne, co jsme již výše zdůraznili, že vkladní knížka musí býti zastavena jako úplná listina. Skládá-li se listina z více částí a dá-li se do úschovy zástavního věřitele jen jedna část, tu není zastavena pohledávka, která je v listině označena. Není již naší věcí řešiti otázku, zda je možno předání části listiny do úschovy zástavního věřitele považovati za zřízení zástavy na těchto věcech.⁸⁰⁾

Z možností vinkulace uvedli jsme tři: vázání heslem, průkazním lístkem, *jménem vkladatele na jeho podpis*. Třetí případ vázanosti týká se

⁷⁷⁾ Stejně V a l e č e k, Časopis pro právní a státní vědu 1937, str. 335, s odvoláním se na rozhodnutí n. s. V á ž n ý č. 7537, 4930, 5446.

⁷⁸⁾ Sem spadá též případ uvedený v § 427 o. z. o., poněvadž podle o. z. o. dáno též vlastnictví k pohledávce. Poněvadž vlastník vkladní knížky je též vlastníkem pohledávky, je možno zastaviti pohledávku zastavením vkladní knížky. Podle o. z. o. je obligační poměr označen poměrem věřitel — dlužník, poměr ke třetím osobám je označen jako vlastnictví. Při zastavení pohledávky jde o poměr věřitele ke třetím osobám, tudíž o poměr věcněprávní — vlastníka pohledávky.

⁷⁹⁾ V komentáři R o u č e k - S e d l á č e k je formulace širší a tím neurčitá (sv. II, str. 675).

⁸⁰⁾ Situace při zastavení listin je zcela rozdílná od zastavení jiných věcí. Jiná věc je zastavena jen potud, pokud byla předána. Není zastaven vůz, je-li předáno kolo, je zastaveno kolo. Není zastaveno kolo, byl-li dán do zástavy vůz o třech kolech, je zastaven neúplný vůz. Skládá-li se listina ze dvou částí a je-li dána do zástavy jen jedna část, není zastavena pohledávka, která (jde-li o skripturu) je v listině inkorporována. Do zástavy je dán jen kus papíru, který má cenu makulatury. Zda to možno považovati za zástavu, je otázka, která přesahuje rámec naší úlohy. — Nepřímo se této otázky dotýká rozhodnutí V á ž n ý č. 16.646, kde se rozlišuje přesně vkladní knížka jako věc a pohledávka ze vkladu, která je ve vkladní knížce obsažena.

rektapapíru. Vkladní listina je v tomto případě úplnou listinou. Vázanost výplaty na podpis netýká se již listiny samé, ale výplaty, neboť tato vkladní knížka je rektapapírem a podpis vlastníka vkladní knížky je jen důsledkem této vlastnosti. Proto takto vázaná vkladní knížka je zastavena, jakmile byla předána do úschovy věřitelovy.

Vkladní knížka vázaná *průkazním lístkem* skládá se ze dvou částí: z vlastní knížky a průkazního lístku, které dohromady tvoří listinu. Má-li tedy býti pohledávka ze vkladu zastavena, musí býti věřiteli předána celá listina, totiž vkladní knížka a průkazní lístek. Zastavením vkladní knížky bez průkazního lístku není zastavena vkladová pohledávka. Nastává však situace, na níž musíme upozorniti. Vklad se vyplatí jen na předložení vkladní knížky a průkazního lístku. Má-li jeden vkladní knížku a druhý průkazní lístek, mohou vybrati vklad jen společně. To skýtá při zastavení vkladní knížky značnou výhodu pro obě strany a svádí k tomu, aby se takovým způsobem dávala do zástavy. Vada je v tom, že není vklad zastaven, což se markantně projeví v konkursu, kde pohledávka proti peněžnímu ústavu spadá do konkursní podstaty a kdy taková zástava se ukáže jako úplně bezcenná. Má-li vkladní knížka takto vázaná býti zastavena tak, aby byl zastaven vklad, a má-li býti zachována bezpečnost pro obě strany, je nutno sáhnouti k opatření, které je v praxi odiosní, totiž uložiti průkazní lístek u peněžního ústavu, který vydal peněžní listinu, anebo — což bude již přijatelnější — uložiti lístek u notáře anebo jiné důvěryhodné osoby s tím, že má zástavnímu věřiteli jej vydati, jakmile se prokáže rozsudkem, že zástavní dlužník má platiti. Předá-li se vkladní knížka a ponechá-li si dlužník průkazní lístek, má to stejný význam jako kdysi známé »zastavování« indexu vrchnímu v kavárně, aby se získal úvěr. Jde totiž jen o jistý nepřímý možný nátlak na dlužníka, ale nikoliv o získání nároku na oddělené uspokojení ze jmění dlužníkovy.

Vkladní knížka vázaná *heslem* je zase podkladem různých nejasností. Patří heslo k obsahu listiny, anebo je sdělení hesla náležitostí presentace vkladní knížky? Tento způsob řešení odpovídá vázanosti podpisem vkladatele, ale je zde důležitý rozdíl. Knížka vázaná podpisem vkladatele je rektapapírem, kdežto knížka, vázaná vkladem je papírem majiteli svědčícím. To je důležitý rozdíl. Jde-li o papír majiteli svědčící, musí nabyvatel znáti celý obsah listiny, neboť jen tak nabyl papír jakožto listinu. Heslo pak patří k obsahu listiny, což jsme již několikrát zdůraznili, neboť při presentaci musí býti předloženo celé znění listiny, proto je považovati heslo za součást listiny. Poněvadž předání věci do vlastnictví a do zástavy řídí se stejnými zásadami (až na constitutum possessorium), musili bychom říci, že vklad není zastaven, není-li zástavnímu věřiteli heslo sděleno. V obchodních stycích naproti tomu je zájem, aby vkladní knížka jako listina mohla býti zastavena bez sdělení hesla z důvodů výše uvedených. Sleduje tedy obchodní zájem řešení druhé. Tak se rozcházejí obchodní zvyklosti a předpisy právní, což je pro právní bezpečnost značně povážlivé. Na jedné straně je zde mnoho osob, které v důvěře jednaly, domnívajíce se, že nabyly určité právní posice, na druhé straně je zde právní řád, který jejich důvěru podvrací. Za těchto okolností sahá soudní praxe k fikcím, aby důvěra obecnstva nebyla zklamána.

Praxe zabývala se několikrát touto otázkou. V případě rozhodnutí V á ž n ý č. 4930 šlo o tento případ, že žalobkyně svěčila svou vkladní knížku svému bratřovi, jenž ji dal žalované firmě do zástavy, patrně ani uchovatel ani zástavní věřitel neznali hesla, jímž byla vázána. Žalobkyně se domáhala vrácení vkladní knížky, protože bez znalosti hesla je

pouhým legitimačním papírem, tedy věci bezcennou a tudíž se za zástavu nehodí. N. s. uvedl: »Heslem omezeno je toliko dispoziční právo se vkladem, jež vkladní knížka představuje a není nijak vyloučeno, že si žalovaná firma zjedná znalost hesla, a tím možnost se vkladem disponovati, takže nelze říci, že vkladní knížka jest věci bezcennou.« V tomto rozhodnutí přiklonil se n. s. k alternativě první, aniž své stanovisko odůvodnil, neboť »možnost znalostí« není žádným dostatečným důvodem.

Případ V á ž n ý č. 5446 nemůžeme podrobiti kritickému rozboru, poněvadž z uveřejněného výtahu nelze zjistiti, jakého druhu byla vinkulace. Rozhodnutí V á ž n ý č. 7537 odvolává se na rozhodnutí č. 4930 a 5446, takže jde o stálou praxi. Nicméně nejistota spočívá v tom, že n. s. neodůvodnil přesně, proč se přiklonil k tomuto způsobu řešení, neboť tento způsob řešení dopadá na rektapapír, ale tím není vkladní knížka vinkulovaná heslem. To je důsledkem toho, že praxe nerozlišuje dostatečným způsobem, kdy se vinkulací stává vkladní knížka rektapapírem a kdy zůstává papírem majiteli svědčícím (viz V á ž n ý č. 3789, 7537, 12.059, 14.456).

III. *Exekuce na vklad na vkladní knížku* vede se podle ustanovení § 296 ex. ř. a nikoliv podle § 294 ex. ř. Zabavuje se sice pohledávka ze vkladu na vkladní knížce, ale ona pohledávka s touto listinou je do té míry spjata, že není možno pohledávku od listiny oddělit. Výše jsme také uvedli, že věřitelem je neobmyslný držitel vkladní knížky. Kdyby se vedla exekuce podle § 294 ex. ř. a pohledávka by se pak poukázala na místě placení (§ 303 ex. ř.), stal by se věřitelem exekvent, což by odporovalo jiným předpisům (viz § 10 zák. č. 302/1920), neboť by byli věřitelé dva: neobmyslný držitel vkladní knížky a vymáhající věřitel. Exekuční řád na druhé straně nepostavil vkladní knížku na roveň jiným papírům majiteli svědčícím, neboť jiné takové papíry zabavují se jako hmotné movité věci (srov. §§ 265, 268 I. ex. ř.), což platí též o rektapapírech (§ 268 VI. ex. ř.). Papíry uvedené v § 265 ex. ř. liší se od papírů uvedených v § 296 ex. ř. tím, že ony jsou lehce prodatelné, čímž věřitel může získati peníze bez ohledu na splatnost pohledávky, takže pohledávka mizí v hodnotě listiny-cenného papíru, kdežto u těchto vystupuje pohledávka více do popředí, poněvadž přece presentací papíru může dosíci vymáhající věřitel zaplacení, proto se vede v těchto případech exekuce na pohledávku z cenného papíru a nikoliv na papír sám jako věc movitou.⁸¹⁾

Je-li vedena exekuce na movitost, není možno zabavit vkladní knížky, které se u exekuta najdou. Vymáhající věřitel musí podati návrh na zabavení cenných papírů uvedených v § 296 ex. ř. Podle obecného mínění dostačí, aby uveden byl druh na př. směnky, šeky, vkladní knížky.⁸²⁾ Kdyby měly býti vkladní knížky uvedeny v exekučním návrhu individuálně, byla by exekuce skoro vyloučena, neboť vymáhající věřitel nemohl by tuto podmínku zpravidla splniti. V návrhu musí býti uvedeno, že se žádá o exekuci na vkladní knížky, které se u exekuta nalézají. Není možno žádati za zabavení pohledávky ze vkladu na vkladní knížku proti peněžnímu ústavu jako poddlužníku (§ 294 ex. ř.). Kdyby soud takovou exekuci povolil, neměla by žádného významu, třebaš by vešlo povolující usnesení v moc práva, neboť poddlužník nestal se povinným vyplatiti vklad vymáhajícímu věřiteli bez předložení vkladní knížky a zůstal povinen vyplatiti předložiteli vkladní knížky.⁸³⁾

⁸¹⁾ Stará rakouská praxe přehlížela to z počátku a vedla exekuci na vkladní knížky podle § 253 ex. ř., realizovala pak exekuční zástavu podle § 268 ex. ř. Srov. Neumann, Kom. z. E. O. str. 825, ale od toho způsobu bylo brzo upuštěno. — Viz V á ž n ý č. 3763.

⁸²⁾ Neumann, Kommentar zur Exekutionsordnung str. 285. Tomu nasvědčuje i rozhodnutí V á ž n ý č. 9746.

⁸³⁾ V á ž n ý č. 9933, skutková podstata je tato: Usnesením byla povolena být. čs. státu proti R. Š. exekuce zabavením dlužníkovy pohledávky za obč. záložnou a uloženo poddlužníku, aby se podle § 301 ex. ř. o zabavení vyjádřil. Obč. záložna vyjádřila se v ten rozum, že povinný neměl nikdy vklad na vkladní knížce, tato byla jen formálně vystavena a vydána státní správě jako jistota. Usnesením byla povolena být. čs. státu proti R. Š. exekuce zabavením dlužníkovy nároku proti zemské správě politické na vydání téže vkladní knížky a usnesením příkázáním zabaveného nároku k vybrání, o čemž žalovaná uvědoměna. Žalobou domáhal se být. čs. erár na záložně vyplacených na vkladní knížce. Žaloba byla všemi instancemi zamítnuta. — Podobně v rozhodnutí V á ž n ý č. 12.119

Zabavení provede se tím, že se vkladní knížka výkonným orgánem odejme exekutovi, čímž je zástavní právo získáno.⁸⁴⁾ Zápis do protokolu, který o tomto zabavení má výkonný orgán sepsati, není povahy konstitutivní, ale je proveden jen z důvodů evidenčních. Vkladní knížka zůstane pak v soudním uschování.⁸⁵⁾ Tím se liší zabavení podle § 296 ex. ř. od zabavení podle § 253 ex. ř., které se stane zápisem do zájemního protokolu. Také zde neplatí § 256 ex. ř. Žádá-li další věřitel za zabavení vkladní knížky, provede se zabavení podle § 257 ex. ř. (§ 296 II ex. ř.), totiž poznámkou v zájemním protokolu. Je to sice neúspěšnost, ale potřeba praxe žádá takové zjednodušení.

V *politické exekuci* je exekuce na pohledávky vyloučena, proto není přípustná exekuce na vkladní knížky, neboť i zde zabavuje se pohledávka a nikoliv movitá věc.

V *berní exekuci* podle zákona č. 76/1927 Sb. o přímých daních zabavuje se vkladní knížka shodně jako v soudní exekuci, poněvadž § 385 zák. č. 76/1927 Sb. je doslovným překladem § 296 ex. ř.

Toto exekuční zabavení provede se vždy stejně, ať je vkladní knížka vinkulovaná nebo není. Tím se získává první stupeň v exekučním řízení, totiž *soudcovského po př. správního zástavního práva* (§ 296 ve spojení s § 294 ex. ř., § 383 ve spojení s § 385 zák. č. 76/1927 Sb.).

Dříve další průběh exekuce byl ten, že výkonný orgán, jsa legitimován vkladní knížkou, vybral vklad až do výše dlužné sumy, čímž vymáhající věřitel byl uspokojen. Postupovalo se analogicky podle § 261 ex. ř.⁸⁶⁾ nebo analogicky podle § 268 ex. ř., že depozitní úřad vyzvedl dlužný peníz a odevzdal jej vymáhajícímu věřiteli. Oba tyto způsoby neodpovídají zákonu. N. s. v rozhodnutí V á ž n ý č. 3763 zaujal velmi jasné stanovisko, že zabavením vkladní knížky vede se exekuce na pohledávku a že nutno postupovat podle předpisů hledících k exekuci na pohledávky a že § 296 ex. ř. znamená jen výjimku z § 294 ex. ř., ale že jinak žádná výjimka stanovena není. Proto musí býti pohledávka vymáhaná i v tomto případě příkazána vymáhajícímu věřiteli a to buď k vybrání, anebo na místě placení (§ 303 ex. ř.). Teprve příkázáním je vymáhající strana zmocněna částku jí takto příkazanou z vkladní knížky vyzvednouti. Toto příkazání pohledávek z vkladních knížek nevykoná se tím způsobem, že se usnesení, jímž povoleno příkazání, doručí poddlužníkovi, nýbrž tím, že se vymáhajícímu věřiteli odevzdá vkladní knížka, opatřená potřebným převáděcím prohlášením. Podle vysvětlivek min. sprav. k § 305 ex. ř. není převáděcího prohlášení zapotřebí, pokud toho není nutně v daném případě k realizaci pohledávky.

Usnesením příkazujícím pohledávku ze vkladní knížky je vymáhající věřitel s to vybrati vklad. Nabyli-li držby této knížky v řízení exekučním ne na základě příkazujícího usnesení, ale nepravidelně jiným způsobem, není legitimován k výběru vkladu a peněžní ústav, věda o tom, je nejen oprávněn, ale i povinen výplatu odmítnouti,⁸⁷⁾ plnil-li však v dobré víře, je liberován.

Peněžní ústav nemusí býti o celé této exekuci vůbec vyrozuměn, leda že by byl naň vznesen dotaz po rozumu § 301 ex. ř. Ze vkladní knížky není

stojí n. s. na stanovisku, že zabavením vkladové pohledávky podle § 294 ex. ř. nezakládá žádného zástavního práva. Viz též V á ž n ý č. 14.045. — Jurášek, Exekuce na pohledávky z vkladních knížek, Věstník záloženský 1941 (r. 55), str. 233.

⁸⁴⁾ Neumann, l. c. str. 826, § 300 ex. ř., § 389 zák. č. 76/1927 Sb. z. a n. — Jurášek l. c. (Věstník záloženský 1941, str. 234).

⁸⁵⁾ Ukryl-li exekut před výkonným orgánem vkladní knížku, může se vymáhající věřitel dovolati ochrany podle zákona ze dne 25. května 1883 č. 78 ř. z. (po př. domovní prohlídky podle § 139 tr. ř.), anebo žádati za manifestační přísahu podle § 47 ex. ř.

⁸⁶⁾ Neumann, Kommentar zur Exekutionsordnung str. 285.

⁸⁷⁾ V á ž n ý č. 16.139. Skutková podstata je tato: Usnesením o. s. v Z. byla žalující spořitelně proti stavebnímu družstvu D. v Z. povolena pro pohledávku 30.000 K s př. mobilární exekuce podle § 296 ex. ř. zejména zabavením vkladních knížek, uschované u žalované L. záložny v Z. Exekuce byla provedena a při výkonu vydal účetní žalované záložny výkonnému orgánu 3 knížky znející na stavební družstvo D. v Z. a na žádost žalující spořitelny vydal exekuční soud ji tyto knížky, které byly zažalované záložně předloženy k vyplacení, tato odmítla, že není aktivně legitimovaná. (Další skutková podstata týká se jiné otázky.)

exekuce patrná, takže při předložení vkladní knížky k výplatě nemusí peněžní ústav vůbec vědět, že jde o realizaci soudního zástavního práva. Poněvadž dobrá víra peněžního ústavu je zrovna tak chráněná jako dobrá víra předložitelova, může peněžní ústav bez obavy předložiteli i v řízení exekucním vklad vyplatiti. Jen tehdy, kdyby věděl o nedostatečné legitimaci předložitelově, musil by výplatu odmítnouti.

Pohledávka se přikáže buď k vybrání anebo na místě placení podle návrhu vymáhajícího věřitele (§ 303 ex. ř.). Tím se dostává věřiteli legitimace k jednání s podlužníkem. Vymáhající věřitel může plnění přijati a podlužníka tím propustiti ze závazku (vykvitovati). Prikázání se stane podle § 304 ex. ř. S takovou prikázanou pohledávkou se nakládá jako s nedělitelnou, t. j. může býti prikázána jen v celku. To přináší s sebou určité komplikace, když prikázaná pohledávka přesahuje svou výši vymáhanou pohledávkou. Další komplikace, o níž se zákon zmiňuje, je v tom případě, když na vkladní knížce bylo zřízeno zástavní právo ať smluvní, ať soudcovské, ať zákonné, které pořadím předchází vymáhajícího věřitele. Konečně je případ, že částečně vklad byl podle nějakého předpisu vyňat z exekuce ať již privilegio rei, ať již privilegio personae. Ve všech případech má vymáhající věřitel zříditi jistotu. Situace je totiž taková, že se vymáhajícímu věřiteli musí vydati vkladní knížka (§ 305 ex. ř.), aniž peněžní ústav by musil býti informován o této exekuci. Vymáhající věřitel, maje knížku v ruce, je vůči peněžnímu ústavu legitimován disponovati s celou pohledávkou a proto ustanovení o jistotě. Tato se zřizuje podle § 56 c. ř. s.

Prikázání pohledávky ze vkladu stane se tím způsobem, že exekucní soud vydá vymáhajícímu věřiteli vkladní knížku bez jakéhokoliv záznamu v ní (vysvětlivky min. sprav. k § 305 ex. ř.), takže peněžní ústav nemusí ani vědět, že jde o exekuci. Prakticky může z více věřitelů míti vkladní knížku jen jeden, takže peněžnímu ústavu může k výplatě předložiti jen jeden vymáhající věřitel. Je zcela vnitřní poměr mezi více vymáhajícími věřiteli, jak se srovnají. Z toho plyne, že mohou současně inkasovati zabavený vklad jen tehdy, jsou-li dohodnuti. Není-li takové dohody, mohou dosíci prikázání vkladní knížky jen postupně podle zásady § 303 III. ex. ř.

Pohledávka může býti prikázána buď k vybrání (§ 308 ex. ř.), anebo na místě placení (§ 316 ex. ř.). Postavení vymáhajícího věřitele je v obou případech stejné, neboť vůči peněžnímu ústavu je držbou vkladní knížky legitimován jako věřitel. Vymáhající věřitel požaduje vklad jako držitel vkladní knížky, proto je nutno za to míti, že peněžní ústav nemůže proti němu uplatniti námitky, které má osobně proti exekutovi, čímž se exekuce na vkladní knížku liší od exekuce na směnku.^{87a)}

Z toho všeho je patrné, že předpisy exekucního řádu o exekuci na vkladní knížku nejsou vhodné. O vkladní knížce je několik zvláštních předpisů (§§ 296, 305 ex. ř.), ale závěr z nich učiněn nebyl. Mnohem jednodušší by bylo ustanovení, že výkonný orgán zabaví vkladní knížku, tuto předloží peněžnímu ústavu spolu s usnesením o zabavení vkladní knížky a vybere vklad až do výše zabavené pohledávky. Se vkladní knížkou, která byla zabavena u exekuta mohlo by se nakládati jako se zabavenou hotovostí (§ 261 ex. ř.).^{87b)}

IV. *Nenalézá-li se vkladní knížka u exekuta*, je nutno rozeznávati, zdali třetí osoba je ochotna vydati ji vymáhajícímu věřiteli resp. soudnímu orgánu, anebo zda vydání odepře. V prvním případě postupuje výkonný orgán podle § 296 ex. ř. a přijme od třetího vkladní knížku do úschovy, čímž je zabavení provedeno. Není-li však třetí ochoten vydati vkladní knížku, nemůže výkonný orgán dále pokračovati. Vymáhající věřitel musí navrhnouti

^{87a)} Převáděcí doložka na směnce podle § 305 ex. ř. nemá účinek indosamentu a námitky z osoby předchůdce jsou přípustny. V á ž n ý č. 13.406, 13.903.

^{87b)} K tomu mínění kloní se též Jurášek l. c. (Věstník záloženský 1941), str. 234 de lege lata, vzhledem k tomu, že výběrčí orgán je vkladní knížkou dostatečně legitimován. Starší praxe exekucních soudů, jak výše uvedeno, klonila se také k tomuto mínění.

další exekuční prostředek, totiž zabavení nároku na vydání vkladní knížky podle §§ 325 násl. ex. ř.^{87c)} Předmětem exekuce není vkladní knížka, nýbrž nárok na vydání vkladní knížky. Proto vyžaduje praxe, že v návrhu na povolení exekuce musí být vkladní knížka přesně popsána jako ve sporu vlastnickém (§ 370 ex. ř.),⁸⁸⁾ t. j. musí ji popsat takovými znameními, jimiž se ode všech podobných věcí stejného druhu liší. V daném případě nutno tedy uvést jméno peněžního ústavu, číslo vkladní knížky a jméno, na něž zní. Výši vkladu není třeba uvádět. Zabavení nároku provede se podle § 294 ex. ř. a pak si musí dáti příkázati nárok k vybrání (§ 326 ex. ř.), jestliže ani pak třetí nevydá vkladní knížku, musí proti němu zakročit žalobou. Teprve vydáním vkladní knížky třetí osobou anebo jejím odejmutím změní se zástavní právo na nároku na vydání vkladní knížky v zástavní právo na vkladní knížce. Zabavením nároku není však zabavena vkladní knížka.⁸⁹⁾ Toto hledisko praxe, konsekventně zastávané, je na prvý pohled velmi dobré, ale neplyne z ustanovení ex. ř. přímo, ustanovení §§ 325 násl. ex. ř. jsou použita jen analogicky. Nemůžeme totiž § 296 ex. ř. srovnati s § 327 ex. ř., není zabavena vkladní knížka jako movitá věc, ale jako listina předstávající pohledávku. Otázkou touto zabývá se ex professo rozhodnutí V á ž n ý 9933. Vkladní knížku má třetí vydati exekučnímu orgánu, soudem označenému, který má postupovati podle § 296 ex. ř. Podle § 327 ex. ř. má se nyní postupovati dále jako při exekuci na movitou věc. Zde však je zabavena pohledávka a proto je nutno postupovati podle §§ 303 násl. ex. ř.

Případy typické jsou tyto:

a) Vkladní knížka je v úschově u třetí osoby, zpravidla půjde o bankovní depot. Je-li vkladní knížka prostě uložena u peněžního ústavu, jde o případ pravidelný. Je-li uložena v pancéřové schránce, t. zv. safesu, nutno nejprve zabavit nárok exekutív ze smlouvy o peněžním ústavem a pak dosáhnouti toho, aby pancéřová schránka byla otevřena a výkonný orgán mohl odebrati předměty ve schránce uložené.

b) Vkladní knížka je v ruční zástavě u exekutiva věřitele. Vydá-li zástavní věřitel zástavní knížku bez výhrady, ztrácí zástavní právo (§ 467 o. z. o.), jinak může být exekuce na vkladní knížku provedena jen s výhradou zástavního práva (§ 304 II ex. ř.).

c) Vkladní knížka je v soudní úschově, zde musí se přihlížeti k nařízení ze 16. listopadu 1850 č. 448 ř. z.,⁹⁰⁾ anebo u berního úřadu (dv. dekr. z 22. března 1784 č. 266 sb. z. s.).

Tato exekuce skládá se ze dvou částí:

- a) ze zabavení nároku na vkladní knížku,
- b) ze zabavení vkladní knížky.

Prvá část exekuce přechází automaticky ve druhou část, jakmile výkonný orgán odejme třetí osobě vkladní knížku. Tím kamžikem je totiž zřízeno zástavní právo na ni a vymáhající věřitel může si dáti vkladní knížku příkázati a další postup je stejný jako v předcházejícím oddíle.

V. *Exekuce na vinkulovanou vkladní knížku* naráží na mnohé pochybnosti. Zabavuje se listina tak, jak je a nárok z ní plynoucí. Vymáhající věřitel, máje příkázanou pohledávku inkorporovanou v listině, je legitimován ji presentovati k výplatě na místo dosavadního věřitele, t. j. exekuta. Pre-

^{87c)} V á ž n ý č. 6831, 12.031, 15.076.

⁸⁸⁾ V á ž n ý č. 9746.

⁸⁹⁾ V á ž n ý č. 11.111, proto není podlužník touto exekucí dotčen. Zabaví-li mezi tím někdo jiný vkladní knížku, má toto soudcovské zástavní právo přednost (N e u m a n n, Kommentar zur E. O. str. 890).

⁹⁰⁾ V á ž n ý č. 12.013. Je-li vkladní knížka v soudní úschově podle § 296 ex. ř., nevede se exekuce podle § 325 ex. ř., nýbrž podle § 296 II ex. ř.

sentační právo vymáhajícího věřitele je totožné s presentačním právem exekutovým.

Je-li zabavena a přikázána vkladní knížka vázaná *podpisem* exekutivním, nahrazuje soudní přikázání vkladní knížky podpis exekutív, jenže v tomto případě musí býti ve vkladní knížce označeno, že vkladní knížka byla přikázána vymáhajícímu věřiteli buď na místo placení, nebo k vybrání (§ 305 ex. ř.). Jde zde o zabavení rektapapíru.

Vkladní knížka vázaná *průkazním lístkem* skládá se jako listina ze dvou částí. Poněvadž podle § 296 ex. ř. nezabavuje se vkladní knížka jako věc movitá, nýbrž jako listina, musíme na tom trvat, že zabavena musí býti nejen vkladní knížka, ale i průkazní lístek. Nepochybuji, že v soudní praxi bude se shledávati toto stanovisko příliš strohým a nebude se hleděti k analogii se smluvním zástavním právem, ze slušnosti budou se hleděti cesty, jak tuto konsekvenci obejítí.⁹¹⁾ Není však úkolem teoretického článku tímto se zabývati. V tom případě musil by se přiznati vymáhajícímu věřiteli právní zájem na umoření průkazního lístku. Zde narážíme již na značný nedostatek přesných předpisů právních.

Mnohem obtížnější je případ vkladní knížky vinkulované *heslem*. Podle cesty, kterou jsme si vytkli při smluvním zástavním právu, měli bychom podle analogie, na snadě jsoucí, říci, že vkladní knížka není zabavena bez znalosti hesla. To vede ovšem k nemilým důsledkům. Heslo zná pravidelně jen exekut a na jeho součinnost mimo povinností, uložených mu exekučním řádem, nelze počítati. Povinnost sdělití heslo není v exekučním řádu nikde stanovena a nelze ani analogicky takovou povinnost vykonstruovati. Zabaviti znalost hesla nejde, poněvadž nejde o zcizitelnou majetkovou hodnotu.⁹²⁾

Praxe⁹³⁾ připouští bez všeho zabavení vkladní knížky vázané heslem, aniž se vypořádala s tím, zda heslo patří k obsahu listiny, anebo k náležitostem presentace. Po jistém kolísání⁹⁴⁾ ustálila se praxe na tom,⁹⁵⁾ že exekuční soud není oprávněn uložití poddlužníku, aby zaplatil vymáhajícímu věřiteli přikázanou pohledávku z vkladní knížky, stalo-li se to přece, jest poddlužník oprávněn k rekursu i proti příkaznímu usnesení. Toto stanovisko je zcela správné, poněvadž exekuční soud nemůže udělití vymáhajícímu věřiteli jinou právní posici, než jakou má exekut. V důsledku toho exekuce na vkladní knížku, vázanou heslem, byla by zcela nepraktickou a tu sáhl n. s. k fikci, že neznalostí hesla neztrácí vlastník vkladní knížky nárok na výplatu peněz a heslo se nahrazuje důkazem, že předložitel je vlastníkem vkladní knížky (viz výše 6. IV.). Tato fikce, která byla konstruována právě u příležitosti exekuce, umožňuje, aby věřitel dosáhl výplaty. Platí zde ovšem všechno, co bylo řečeno výše, t. j. musí se prokázati nejen exekučními spisy a nabytí vkladní knížky, ale musí též prokázati, že exekut byl vlastníkem této vkladní knížky.⁹⁶⁾

⁹¹⁾ Není přesných předpisů o zabavení takové vkladní knížky a proto musíme postupovati analogicky, ale analogie dává možnost několikerého řešení. Pro svou osobu neshledávám žádnou jinou analogii, než kterou podávám.

⁹²⁾ V á ž n ý č. 11.008. — Jur á š e k, Věstník záloženský 1941, str. 235. Srov. V á ž n ý č. 4199, 5908, 6162, 10.158, 10.453.

⁹³⁾ V á ž n ý č. 2969, 3763, 12.352, 15.385. — Jur á š e k, Věstník záloženský 1941, str. 234.

⁹⁴⁾ Jur á š e k, Věstník záloženský 1941, str. 234, připomíná starší praxi.

⁹⁵⁾ V á ž n ý č. 12.352, 15.385.

⁹⁶⁾ Jur á š e k, Věstník záloženský 1941, str. 235, zjednodušuje si příliš důsledky rozhodnutí č. 16.136. Podle toho je peněžní ústav povinen vklad na vinkulované vkladní

VI. V *berní exekuci* podle zákona o přímých daních je postup podobný, jako v exekuci soudní, neboť § 385 zák. č. 76/1927 Sb. shoduje se doslova s § 296 ex. ř., ale v berní exekuci odpadá příkazání pohledávky a exekuční úřad je již na základě pouhého zabavení zmocněn pohledávku vybrati (§ 391), takže exekuce je velmi jednoduchá: výkonný orgán odebere daňovému dlužníku vkladní knížku, vybere zabavený peníz a vkladní knížku vrátí, není-li celý vklad vybrán. Nechce-li poddlužník dobrovolně platiti, musí berní úřad nastoupiti cestu práva a domáhati se plnění soudní exekucí. Jinak platí obdobně pro tuto exekuci to, co jsme uvedli při soudní exekuci, najmě o vázaných vkladních knížkách.

9. Umoření vkladních knížek.

I. Budeme se stručně zabývati příslušnými materiálně-právními důsledky umoření, poněvadž formální předpisy jsou stejné, jako u všech jiných případů a není tudíž zvláštních problémů, které by se týkaly zvláště jen vkladních knížek. Vkladní knížka může býti umořena (§ 11 zák. č. 250/1934 Sb.). Vkladní knížka je podle zákona papírem majiteli svědčícím, také zákon č. 250/1934 Sb. nakládá se vkladní knížkou jako s papírem na majitele, ale má některé zvláštní předpisy.

Navrhovatel musí osvědčiti, že listina byla ztracena nebo zničena a osvědčiti své oprávnění k podání návrhu (aktivní legitimace § 6 I, č. 1), předložiti opis listiny nebo uvéstí její podstatný obsah a vše, čeho je třeba, aby listina byla přesně určena (č. 2). Je tedy nutno uvéstí, že jde o vkladní knížku (lit. a), od kterého peněžního ústavu byla vydána (lit. b), poslední ve vkladní knížce vykázané saldo (lit. c), pak číslo vkladní knížky, po př. číslo folia hlavní knihy (lit. d), dále nutno uvéstí jméno, na něž vkladní knížka zní, poněvadž toto patří k podstatným náležitostem vkladní knížky. Tato okolnost není sice pod č. 2 uvedena, ale výpočet pod lit. a—d je pouze demonstrativní, jak plyne ze slov »zejména dlužno uvéstí«. Naproti tomu odpadá uvádění skoro všech okolností uvedených v odstavci druhém, poněvadž jsou to jednak okolnosti, které u vkladní knížky se vůbec nevyskytují (lit. d—f), kvalifikace vkladní knížky jako papíru na doručitele plyne již ze zákona (lit. c). Ustanovení o právnických osobách veřejného práva týká se parciálních dlužních úpisů státu, obcí a pod. (lit. b). Zůstává tedy úroková míra (lit. a), doba, kdy byla vkladní knížka vystavena (lit. b) a zda jde o vinkulovanou vkladní knížku. Nebyla-li žádost o umoření podána peněžním ústavem, vydavším vkladní knížku, dotáže se ho umořovací soud, ovšem, nebyla-li ztráta oznámena podle § 18 (§ 7). Podotknouti jest, že peněžní ústav v tomto stadiu řízení nemusí býti ani slyšen. Předloží-li třetí osoba vkladní knížku nebo jiným způsobem dokáže, že listinu má, byla-li vkladní knížka peněžním ústavem zadržena, zcela vyplacena, nebo byla na ní provedena změna (další případy pomíjíme, §§ 12, 13, 14), řízení se zastaví. Projde-li ediktální lhůta naproti tomu bez námitek nebo bez přihlášky, anebo nebylo-li jim vyhověno (§§ 13, 14) a učinil-li umořovatel nový

knížce, která byla exekučně zabavena podle § 296 ex. ř. vyplatiti bez udání hesla vymáhajícímu věřiteli nebo výkonnému orgánu, byla-li pohledávka z vkladní knížky příkazána věřiteli k vybrání a okolnost tato byla peněžnímu ústavu prokázána. — *H o b z a*, Finanční právník 1937, str. 29, zastává mínění podobné, že důkaz vlastnictví je podán usnesením exekučního soudu nebo berního úřadu, čímž jest — podle *H o b z y* — dostatečně prokázáno, že jde o bezelstného věřitele, který vybírá knížku na základě exekuce.

návrh v zákonné lhůtě (§ 15), vydá soud t. zv. umořovací usnesení (§§ 16, 17).

II. Umořením přestává umořená listina býti listinou a na její místo nastupuje *umořovací usnesení* (§ 17). Na základě tohoto usnesení může umořovatel žádati, aby mu dlužník vydal náhradní listinu, nenastala-li dosud splatnost dotčené pohledávky (§ 17 II). Je možno žádati za vydání náhradní vkladní knížky? Zodpovídající tuto otázku, uvědomíme si, že vkladní knížka je listinou splatnou buď na viděnou anebo po projití určité lhůty po viděné, lhůty mohou býti buďto zákonné anebo smluvené. Není-li nic jiného smluveno, je výplata do 10.000 K splatná na viděnou, výplata většího peníze je vázána na zákonné lhůty po viděné (§ 5 III nař. č. 325/1940, č. 209/1940 Sb.), anebo smluvené (§ 5 IV cit. nař.).

Dokud vkladní knížka nebyla předložena, nenastala splatnost, po př. nepočala běžeti lhůta ke splatnosti. Počala-li běžeti lhůta ke splatnosti před zahájením řízení amortisačního, staví se tato lhůta (§ 12). Neskončí tedy v době vydání umořovacího usnesení a splatnost ještě nenastala. Prošla-li výpovědní lhůta před řízením amortisačním, musíme patrně za to míti, že lhůta tato marně proběhla a že tudíž výpověď platí za odvolanou. Z toho vidíme, že nemůže u vkladní knížky nastati předem splatnost pohledávky, leda že peněžní ústav vklad vypověděl, nehledě k tomuto případu, může umořovatel vždy žádati za vydání náhradní vkladní knížky.

Umořovací usnesení upravuje poměr mezi umořovatelem a peněžním ústavem, není žádným papírem na majitele.⁹⁷⁾ Nemůže tedy umořovatel přenéstí svá práva na jiného pouhým převodem tohoto usnesení. Převod mohl by se státi jen cesí. Chce-li převéstí vklad pomocí listiny, musí k tomu míti vkladní knížku, kterou, je mu peněžní ústav povinen vydati, odevzdá-li mu umořovací usnesení a nahradí-li náklady spojené s vydáním této listiny (§ 17 II). Náhradní vkladní knížka musí býti označena jako náhradní, jinak má stejné náležitosti jako umořená vkladní knížka.

Umořením listiny nemění se postavení dlužníkovu. Je-li omylem amortisována neexistující listina, nezakládá umořovací usnesení žádný závazek. Pro vkladní knížku je důležité, že vinkulovaná vkladní knížka může býti umořena jen jako vinkulovaná, aniž umořovatel musí udati v řízení umořovacím heslo atd. Byla-li omylem vinkulovaná vkladní knížka umořena jako volná, nestal se z vinkulovaného vkladu vklad volný a peněžní ústav nemůže vyplatiti vklad na pouhé předložení listiny.⁹⁸⁾

Je možno umořiti průkazní lístek, ale není možno umořiti heslo, což je velmi důležité při vedení exekuce na vinkulovanou vkladní knížku.

D o s l o v.

Uvedli jsme několik postřehů o podstatě vkladní knížky a několika jejích funkcích. Nemohli jsme uvéstí všechno, mnohé případy ponechali jsme stranou. Jde o nový útvar a s tím je spojena nejistota a nepřehlednost. S vkladní knížkou zabývala se doposud judikatura a praktické ji komentu-

⁹⁷⁾ K á r m á n, Zákon o umoření listin str. 151.

⁹⁸⁾ Umořovací usnesení má novační účinek jen proti držiteli vkladní knížky, který se ve lhůtě ediktální nepřihlásil (§ 13 II), nemění však nic na poměru mezi peněžním ústavem a věřitelem ke vkladu (K á r m á n l. c. str. 152. H e r m a n n (Otavský) O právní povaze rektapapírů, str. 88.

jící, tento článek zaujímá k tomu postoj teoretický, aniž proto by byla onou proslulou šedivou teorií.

Spořitelni knížka slaví u nás stoleté výročí. Ze skromných začátků vyrostla v mohutnou součást našeho peněžnictví, bohužel její forma se za těch sto let podstatně nezměnila. Kautelární jurisprudencce vyznačuje se značnou ztrnulostí, ale je s podivem, že taková ztrnulost je právě tam, kde bychom ji nejméně hledali. Vkladní knížka je pozdním potomkem římského recepta-konstituta. Má býti řádně vybavena, poněvadž i o ní platí slova Ulpianova »quoniam grave est fidei fallere«.

Seznam citovaných rozhodnutí nejvyššího soudu podle čísel sbírky rozhodnutí Nejvyššího soudu (Vážný):

16. června 1920 Rv I 271/20, č. 546	22. ledna 1931 R I 964/30, č. 10.453
28. září 1920 R I 776/20, č. 680	19. září 1931 R I 724/31, č. 11.008
28. listopadu 1920 Rv I 569/20, č. 776	29. října 1931 R I 698/31, č. 11.111
31. května 1921 Rv II 82/21, č. 1076	2. října 1932 R I 830/32, č. 12.013
17. června 1922 R I 686/22, č. 1713	27. října 1932 R I 848/32, č. 12.031
25. září 1923 Rv I 217/23, č. 2961	4. listopadu 1932 R I 898/32, č. 12.059
25. září 1923 Rv II 164/23, č. 2967	19. listopadu 1932 R I 899/32, č. 12.119
26. září 1923 R I 812/23, č. 2969	21. prosince 1932 Rv I 1424/31, č. 12.212
24. dubna 1924 R I 305/24, č. 3763	10. února 1933 R II 532/32, č. 12.352
29. dubna 1924 Rv I 325/24, č. 3789	28. března 1934 Rv I 353/34, č. 13.406
1. října 1924 Rv I 798/24, č. 4129	6. září 1934 R II 345/34, č. 13.738
23. prosince 1924 Rv II 566/24, č. 4489	31. října 1934 R I 1212/34, č. 13.903
17. dubna 1925 Rv II 192/25, č. 4930	14. prosince 1934 R I 1401/34, č. 14.045
10. listopadu 1925 Rv II 675/25, č. 5446	16. února 1935 Rv I 2125/33, č. 14.181
23. prosince 1925 Rv II 507/25, č. 5588	18. června 1935 Rv III 444/34, č. 14.456
11. dubna 1926 R I 528/26, č. 5908	26. března 1936 R II 55/36, č. 15.076
1. července 1926 R II 173/26, č. 6162	4. dubna 1936 Rv I 2686/33, č. 15.108
11. ledna 1927 Rv II 756/26, č. 6680	9. dubna 1936 Rv II 487/34, č. 15.119
24. února 1927 R I, č. 92/27	10. června 1936 Rv I 110/36, č. 15.277
17. listopadu 1927 Rv I 650/27, č. 7537	11. září 1936 R I 951/36, č. 15.385
10. prosince 1927 Rv II 223/27, č. 7610	5. října 1936 Rv I 589/36, č. 15.469
4. května 1928 Rv I 1990/27, č. 8023	19. prosince 1936 Rv II 60/35, č. 15.691
8. června 1929 Rv II 501/28, č. 9021	26. května 1937 Rv I 1160/35, č. 16.136
9. listopadu 1929 Rv I 390/29, č. 9354	26. května 1937 Rv II 864/35, č. 16.539
15. března 1930 R II 92/30, č. 9746	3. prosince 1937 Rv II 735/36, č. 16.549
23. května 1930 Rv II 532/29, č. 9933	18. ledna 1938 Rv II 519/36, č. 16.646
19. září 1930 R II 287/30, č. 10.158	

Vlastimil Stýblo:

OSMIHRANNÁ ČERVENÁ PEČETĚ

podle § 216 j. ř. s., s hledisek peněžních ústavů.

Odstavec 2 § 216 jednacního řádu soudního (nařízení ministra spravedlnosti ze dne 5. V. 1897, č. 112 ř. z.) stanoví:

»Pro soudní příkazy n a v y d á n í budiž užíváno z v l á š t n í c h soudních pečeti, které se musí lišiti t v a r e m i b a r v o u ode všech ostatních pečeti, jichž se užívá u soudu.«

V praxi stále ještě dochází k pochybnostem, v kterých případech má býti této zvláštní pečeti použito, t. j. které příkazy soudní jsou příkazy n a v y d á n í a v souvislosti s tím vynořuje se — již méně pochybná — otázka,